



KAR AMACI GÜTMİYEN KURULUŞLARIN EKONOMİK DEĞERİ RAPORU

BATI BALKANLAR VE TÜRKİYE

Telif Hakkı © 2015, Balkan Sivil Toplumunu Geliştirme Ağı. Tüm hakları saklıdır.

Balkan Civil Society Development Network (BCSDN)

Adres: Mitropolit Teodosij Gologanov 39/II-2, 1000 Üsküp, Makedonya

E-posta: executiveoffice@balkancsd.net

Web sitesi: www.balkancsd.net | www.monitoringmatrix.net

Yayımlayan: Balkan Civil Society Development Network (BCSDN)

Editör: Tanja Hafner Ademi

Uzman: Dubravka Velat

Editoryal tasarım: Igor Delov

Kapak tasarımı: Koma lab

Düzeltilen: Benjamin Joshua Shultz

Proje Ekibi: Sezin Dereci

Çevirmen: Ebru İlhan

Uygulama: MYRA

Batı Balkanlar ve Türkiye’de Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşların Ekonomik Değeri Raporu, Balkan Civil Society Development Network tarafından Aralık 2015’te yayımlanmıştır. TÜSEV, raporun Türkiye bölümüne içerik katkısı sağlamış ve raporun Türkçe çevirisini yaptırmıştır.



Batı Balkanlar ve Türkiye’de Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşların Ekonomik Değeri Raporu

–

Hazırlayan

Dubravka Velat,

Belgrad, Aralık 2015



B | T | D The Balkan Trust
for Democracy
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

İçindekiler

Teşekkürler	5
Giriş	6
Metodoloji	8
Karşılaştırmalı Analiz	10
Veri Toplama ile İlgili Durum	10
Karşılaştırmalı Tablo	12
Ortak Öneriler	17
Ülke Analizleri	19
Arnavutluk	20
Bosna Hersek	23
Kosova	27
Makedonya	31
Karadağ	38
Sırbistan	43
Türkiye	50
Ekler	58
Ek 1. İstatistik Verisi – Sivil Toplum Sektörünün Ekonomik Değeri - İlk Taslak	58
Ek 2. İstatistik Verisi - Sivil Toplum Sektörünün Ekonomik Değeri – Nihai	59

Teşekkürler

Batı Balkanlar ve Türkiye’de Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşların Ekonomik Değeri Raporu, Dubravka Velat tarafından Balkan Sivil Toplum Destekleme Ağı (BCSDN) üyelerinin desteği ile hazırlanmıştır. BCSDN üyeleri arasında yer alan Karadağ’dan Sivil Toplum Geliştirme Merkezi (Center for Development of Non-Governmental Organizations, CRNVO), Bosna Hersek’ten Sivil Toplum Destekleme Merkezi (Center for Promotion of Civil Society, CPCD), Arnavutluk’tan Demokrasi ve Arabuluculuk Enstitüsü (Institute for Democracy and Mediation, IDM), Kosova’dan Sivil Tolum Vakfı (Kosovar Civil Society Foundation, KCSF), Makedonya’dan Makedonya Uluslararası İşbirliği Merkezi (Macedonian Center for International Cooperation, MCIC), Sırbistan’dan Sivil Girişimler ve Türkiye’den Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı’na (TÜSEV) sağladıkları veriler, verilerin analizindeki destekleri ve raporda sunulan önerilerinin geliştirilmesine katkılarından ötürü teşekkür ederiz. Raporun yazarı Dubravka Velat’a veri toplama ve analizi alanındaki çalışmalarından ve süreç yönetimindeki liderliğinden ötürü çok teşekkür ederiz.

Giriş

Bu rapor, “Sivil Toplum Kuruluşları için İşbirliği Programları” kapsamında Avrupa Birliği (AB) ve Demokrasi için Balkan Fonu (Balkan Trust for Democracy, BTD) tarafından desteklenen “Balkan Sivil Toplum Müktesebatı-STK’ların Savunuculuk ve İzleme Kapasitelerinin Güçlendirilmesi” adlı proje kapsamında hazırlanmıştır. Proje, AB, Batı Balkanlar ve Türkiye’den 11 ortağı bir araya getiren Balkan Sivil Toplum Destekleme Ağı (Balkan Civil Society Development Network, BCSDN) tarafından 2012-2016 yılları arasında yürütülmektedir.

Bu projenin genel amaçları: (1) sivil toplumun yerel ve ulusal düzeyde gelişimine olanak sağlayacak ortamın oluşmasına yönelik izleme ve savunuculuk çalışmalarının desteklenmesi; (2) Avrupa genelinde ve AB üye ülkeleri düzeyinde, AB politikalarına ve genişleme politikalarına STK’ların katılımını güçlendirmek için çalışmalar yürütülmesidir.

Projenin öncelikli hedeflerinden bir diğeri ise “kamu kurumlarının STK’ların ekonomik değerini tanınması ve sivil toplumun mali ve insan kaynaklarının sürdürülebilirliğini destekleyecek stratejiler geliştirmesini sağlamaktır.” Buna bağlı olarak, bu çalışma ilk kez 2013 yılında yayımlanan İzleme Matrisi Bölgesel raporunda STK’larla ilgili istatistiki verilerin sistematik şekilde toplanması, verilerin kamuoyu ile düzenli şekilde paylaşılması ve bu verilere dayanarak sivil toplumun gelişmesine yönelik politikaların geliştirilmesi önerilerine dayandırılarak yapılmıştır. Bu hedef ve göstergelere, 2014-2020 AB Genişleme Ülkelerinde Sivil Toplum Destekleme İlkeleri rehberinde de yer verilmiştir.

Bu hedeflere yanıt verebilmek amacıyla Batı Balkan ülkeleri ve Türkiye’de kar amacı gütmeyen kuruluşların ekonomik değeri çalışmaları, Eylül 2014’te ilk anket formunun oluşturulmasıyla başlamıştır. Verilerin çerçevesini belirlemek üzere ilk toplantılar Ekim 2014’te projenin uygulandığı ülkelerde gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıların ardından 3-4 Kasım 2014 tarihinde Belgrad’da tüm proje ortaklarının katılımıyla bölgesel bir çalıştay düzenlenmiştir. Bu çalıştayda veri toplama konusunda bir çalışma planı ve çerçeve oluşturulması hedeflenmiştir. Hazırlık çalışması sonrasında yedi farklı ülkeden veri toplanmıştır. Verilerin analizi ve yorumlanması süreçleri ise Haziran 2015 ile Kasım 2015 arasında yürütülmüştür.

Bu çalışmanın amacı sivil toplumun mali kaynakları ve insan kaynaklarına ilişkin verilerin erişilebilir hale getirilmesidir. Bununla birlikte, üçüncü sektörün büyüklüğü ve finansal kapasitesine ilişkin bilgilerin (yıllık bütçeler, maaş dilimleri, çalışan sayıları vb.) doğrulanması, sektörün daha iyi tanınması ile politika geliştirme ve uygulama süreçlerine katkısının tespit edilmesi hedeflenmiştir. Üçüncü sektörün toplum için önemini kamu kurumları ve karar alıcılar nezdinde daha anlaşılır kılarak sivil toplumun kamu finansmanı ve diğer kaynaklarla daha kapsamlı şekilde desteklenmesinin sağlanması da çalışmanın öncelikli hedefleri arasında yer almaktadır. Tüm bu hedefler doğrultusunda, kamu kurumlarının STK’ların yarattığı ekonomik değeri tanıyarak sivil toplumun mali ve insan kaynaklarının sürdürülebilirliği için strateji geliştirmeleri amaçlanmaktadır.

Çalışmanın yürütüldüğü ülkelerde -Arnavutluk, Bosna Hersek, Kosova, Makedonya, Karadağ, Sırbistan ve Türkiye- kar amacı gütmeyen sektöre dair verilerin toplanması, analiz edilmesi ve sunumuna ilişkin ilk kez kapsamlı bir çalışma yapılmıştır. Rapor, sivil toplumun ekonomik etkisine ilişkin verilerin kalitesi ve güvenilirliğine dair bilgi sağlamanın yanı sıra, STK'ların bu verilere ulaşmada yaşadığı sıkıntıları da ortaya koymaktadır. Üçüncü sektörün, finansal kapasitesi ve mali boyutuna dair yapılan analize de raporda yer verilmektedir. Son olarak, kar amacı gütmeyen kuruluşların oluşturduğu ekonominin boyutuna, istihdam gücüne, büyümeye katkılarına ve faaliyetlerine dair göz ardı edilen bilgileri bu rapor sayesinde paylaşarak, bu sektörün meşruiyet kazanmasına katkıda bulunulması amaçlanmaktadır.

Raporda, "kar amacı gütmeyen kuruluşlar/sektör" ortak amaç ve idealleri gerçekleştirmek üzere bir araya gelen bireylerin oluşturduğu ve ilgili yasalara uygun olarak dernek ya da vakıf statüsüne sahip, kayıtlı, sivil ve gönüllü yapılar olarak tanımlanmaktadır.¹ Kimi ülkelerdeki yasalara göre, kar amacı gütmeyen kuruluşların tanımına spor, av, mesleki gelişim, dini faaliyetler ve hobiler için kurulmuş kuruluşlar da dahil edilmektedir. Buna bağlı olarak, raporda "kar amacı gütmeyen", "kar amacı gütmeyen sektör", "sivil toplum" ve "sivil toplum sektörü" terimleri sıklıkla kullanılmaktadır.

Bu çalışma, karşılaştırmalı analiz ve ülke analizleri olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Karşılaştırmalı analiz bölümünde, projenin uygulandığı yedi ülkede veri toplama süreçlerine dair deneyimler yer almakta, temel ekonomik göstergeler grafikler aracılığıyla ortaya konulmakta ve tüm bölge için geçerli kabul edilebilecek ortak öneriler sunulmaktadır.

Ülke analizlerini içeren bölümde ise ilgili ülkede veri toplama süreçlerine dair deneyimler ve proje ortakları tarafından sunulan veriler değerlendirilmektedir. Her bölümün sonunda sivil topluma ilişkin verilerin sistematik şekilde paylaşılması için yapılabilecek savunuculuk çalışmalarına dair önerilere yer verilmektedir.

1 AB'nin aday ülkelerde sivil topluma destek kapsamında sunduğu 2014-2020 Genişleme Rehberi'nden uyarlanmıştır. http://www.civilnodrustvo.gov.rs/upload/old_site/2012/10/ELARG-Guidelines-CS-support-Final-14102013.pdf

Metodoloji

Proje uygulamasının ilk aşamasında, çalışmanın uygulanacağı tüm ülkelerde kullanılmak üzere standart bir metodoloji belirlenmiştir. Bununla birlikte, üçüncü sektörün mali boyutunu ortaya koyan çalışmaların metodolojileri üzerine masabaşı araştırması gerçekleştirilmiştir.

Başlangıç noktası olarak, Johns Hopkins Üniversitesi Sivil Toplum Çalışmaları Merkezi, Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü ve Uluslararası Teknik Uzmanlar Grubu tarafından hazırlanan ve 2013 yılında Birleşmiş Milletler tarafından yayımlanan *Birleşmiş Milletler Ulusal Muhasebe Sistemlerinde Kar Amacı Gütmeyen İşletmeler El Kitabı*² seçilmiştir. Bu el kitabı ile literatürde ilk defa, BM üye ülkelerinin ulusal istatistik kurumlarına sivil toplum kuruluşlarına ve gönüllü çalışmalara dair düzenli olarak “uydu hesapları” paylaşımları çağrısı yapılmış ve ilgili uydu hesaplamalarının nasıl yapılacağına dair öneriler paylaşılmıştır. Mart 2013’te Johns Hopkins Üniversitesi Sivil Toplum Çalışmaları Merkezi’nden Lester M. Salamon liderliğinde bir grup araştırmacının yayınladığı *Küresel Sivil Toplum ve Gönüllülük: Durum Analizi ve BM El Kitabının Uygulamasına İlişkin Bulgular* raporu bu çalışma açısından önemli birer kaynak olmuştur.³

Ayrıca, AB üyesi ülkelerde üçüncü sektörün ekonomik değerine dair yürütülen benzer araştırmalar bu çalışmada kullanılan veri toplama ve veri analizi yöntemine katkı sağlamıştır (örneğin, İtalya⁴ ve Birleşik Krallık’taki⁵ çalışmalar ve Uluslararası Çalışma Örgütü, ILO’nun gönüllü çalışmaların ölçülmesine dair el kitabı⁶).

Sivil Toplumun Ekonomik Değerini Ölçmek Amacıyla Gerçekleştirilen Uluslararası Çalışmalar

Kar amacı gütmeyen sektörün finansmanının niteliği ve erişilebilen verilerin kısıtlılığı nedeniyle sektörün ekonomiye katkısını hesaplamak güçtür. Buna rağmen, bu alanda bazı yeni girişimler bulunmaktadır:

2 Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü, Ulusal Muhasebe Sistemlerinde Kar Amacı Gütmeyen İşletmeler El Kitabı. F Serisi, No. 91., St/ESA/Stat/Ser.F/91. (New York: Birleşmiş Milletler, 2003). [Bundan böyle: UN NPI Elkitabı, 2003 olarak referans verilmiştir]. 2007’de yayımlanan ilk 8 ülkeye ilişkin sonuçlar, bu raporda güncellenmiştir (Salamon et. al., 2007). Raporda yer verilen ülkeler arasında Avusturya, Belçika, Brezilya, Kanada, Çek Cumhuriyeti, Fransa, İsrail, Japonya, Kırgızistan, Meksika, Yeni Zelanda, Norveç, Portekiz, Tayland ve Amerika Birleşik Devletleri bulunmaktadır. ABD, tam anlamıyla sivil topluma dair bir “uydu hesap” oluşturmamıştır ancak NPI uydu hesabıyla karşılaştırılabilecek nitelikte verileri kamuoyuyla paylaşmıştır.

3 The State of Global Civil Society and Volunteering: Latest findings from the implementation of the UN Nonprofit Handbook. Johns Hopkins Center for Civil Society Studies. Working Paper No. 49. http://ccss.jhu.edu/wp-content/uploads/downloads/2013/04/JHU_Global-Civil-Society-Volunteering_FINAL_3.2013.pdf

4 http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/national_report_it_en.pdf

5 <http://data.ncvo.org.uk/a/almanac15/economic-value/>

6 http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/publication/wcms_162119.pdf

- Güncellenen **Birleşmiş Milletler Uydu Hesapları El Kitabı** 2016 yılında yayımlanacaktır.
- **GuideStar** (<http://www.guidestar.org/Home.aspx>) sivil toplum kuruluşlarına dair dünyanın en kapsamlı bilgi kaynağıdır. Bu küresel yazılım paketi, kar amacı gütmeyen kuruluşlarla ilgili tüm verileri toplamakta ve kamuoyuna açık şekilde yayımlamaktadır. Bilgiler arasında kuruluşların misyonu, meşruiyet zemini, etkisi, itibarı, finansmanı, program alanları, şeffaflık düzeyi ve yönetim biçimleri yer almaktadır. Tüm sivil toplum kuruluşları bu küresel yazılıma kaydolarak, yıllık faaliyet raporlarını yükleyebilmektedir.
- **Third Sector Impact (TSI)** (<http://thirdsectorimpact.eu>), Avrupa'da üçüncü sektörün kapsamı ve ölçeğini, mevcut ve potansiyel etkisini ve kıtanın refah seviyesini yükseltmeye katkısının önündeki engelleri anlamayı amaçlayan bir projedir. Projenin odaklandığı alanlardan biri de ölçümlemedir. Yalnızca az sayıda Avrupa ülkesi, üçüncü sektörün önemli bir bölümüne ilişkin düzenli olarak sistematik ampirik veriler üretmektedir. Konuya ilişkin veri yayımlayan ülkelerde ise farklı terminolojilerin kullanılması ülkeler arasında karşılaştırma yapılmasını zorlaştırmaktadır. TSI projesi Avrupa'da üçüncü sektörü ölçümleyebilmek üzere istatistiki araçlar geliştirecek ve önerecektir. Bu araçları geliştirirken, üçüncü sektöre özgü özellikleri dikkate alacak; bir başka deyişle, sivil toplumun faaliyetlerinin çoğunluğunun parasal karşılığı olmadığını varsayacaktır. Finansal araçlar, sektörün tamamını açıklamaya ya da ölçmeye yetmemektedir. Sektörün belirsiz ve değişken yapısı ve veri kaynaklarının yetersizliği karşısında, ölçümleme araçları arasında insan kaynakları ve kuruluşların toplam sayılarının da dahil edilmesi düşünülebilir.

Projenin ortakları ile olası veri kaynaklarının listesi çıkartılmış ve Belgrad'ta 3-4 Kasım 2014'te düzenlenen bir çalıştayda tartışılmıştır (bknz. Ek1). Projenin uygulandığı ülkelerde sivil topluma ilişkin verilerin kısıtlı olması nedeniyle çalıştay sonucunda araştırmanın çerçevesinin daraltılmasına karar verilmiştir. Bu sebeple, toplam gelirler, gelir yapısı, toplam giderler, giderlerin yapısı, vergi harcamaları (KDV+biyresel gelir vergisi+kar), çalışan ve gönüllü sayısına odaklanan yedi başlıktan oluşan bir anket hazırlanmıştır (bknz. Ek 2).

Bu çalışmanın yürütülmesine katkı sağlayan proje ortakları arasında Arnavutluk'tan Demokrasi ve Arabuluculuk Enstitüsü (Institute for Democracy and Mediation, IDM), Bosna Hersek'ten Sivil Toplum Destekleme Merkezi (Center for Promotion of Civil Society, CPCD), Kosova'dan Sivil Toplum Vakfı (Kosovar Civil Society Foundation, KCSF), Makedonya'dan Makedonya Uluslararası İşbirliği Merkezi (Macedonian Center for International Cooperation, MCIC), Karadağ'dan Sivil Toplum Geliştirme Merkezi (Center for Development of Non-Governmental Organizations, CRNVO), Sırbistan'dan Sivil Girişimler ve Türkiye'den Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV) yer almaktadır.

Araştırma için belirlenen yöntemlere göre, proje ortakları kendi ülkelerinde ilgili kamu kuruluşlarına danışarak üçüncü sektöre ilişkin veri toplayacak ve mevcut istatistiki ve finansal verilerin (ör. maliye bakanlığı ve vergi dairelerinden edinilen verileri, istatistik kurumlarının verileri ve emeklilik fonlarına dair veriler) masabaşı araştırma yoluyla analizini yapacaktır. Masabaşı araştırması özellikle genel nüfusa (nüfus sayımları ve tahminleri) ve genel ekonomik verilere (toplam istihdam, Gayrisafi Milli Hasıla- GSMH) dair analizler açısından önem taşımaktadır.

Bu yöntem ile proje ortakları bahsi geçen verilerin ne düzeyde kamuoyuna açık olduğuna ve bu verilere nasıl erişilebileceğine dair bilgi ve deneyim kazanmışlardır. Bu çalışma, proje ortaklarının ilerleyen yıllarda sivil topluma dair veri toplama ve paylaşımı konularında savunuculuk çalışmaları için de bir başlangıç noktası olmuştur.

Karşılaştırmalı Analiz

Veri Toplama ile İlgili Durum

STK’lar önemli ve büyüyen bir ekonomik güç olarak algılanmamakta ve dolayısıyla birçok ülkede sivil topluma dair istatistiki bilgiler bulunmamakta ya da sınırlı bilgiye ulaşılabilmektedir. STK’lara dair ekonomik verilere ulaşılabildiği durumlarda bile, bu verilerin kaynağı genellikle resmi istatistik kurumları olmamaktadır.

Sivil toplum kuruluşlarının gelir ve gider yapılarının sunulma biçimlerinin ülkeden ülkeye farklılık göstermesi bölgesel karşılaştırmalar yapmayı zorlaştırmakta ve bu tür karşılaştırmalar yalnızca toplamlar üzerinden yapılabilmektedir. Ayrıca, var olan veriler genelde sivil toplumun sektörel özelliklerinin incelenmesine imkan sağlamamaktadır. Örneğin, istihdam veya maaşlar gibi alanlardaki veriler içinde STK’ların payı diğer sektörlerden ayrı olarak verilmediğinden sivil topluma dair analiz yapılması mümkün olmamaktadır. Sırbistan İşletmeleri Kayıt Ajansı (Serbian Business Register Agency, SBRA), tarafından yayımlanan “Sırbistan’daki Sivil Toplum Kuruluşlarının Finansal Performansı Yıllık Raporu” çalışması bu alanda önemli bir başlangıç noktası ve diğer ülkelerin izleyebileceği bir iyi örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

BCSDN proje ortakları, bu çalışmanın veri toplama sürecinde kamu kuruluşlarından yanıt alamamak, Bilgi Edinme Kanunu’na rağmen veri sağlanmaması ya da verilerin paylaşılması için ücret talep edilmesi gibi engellerle karşılaşmışlardır. Bazı ülkelerde vergi idaresinden sorumlu kamu kurumları ile işbirliği yapmanın oldukça güç olduğu gözlemlenmiştir. Kamu kurumlarının ve proje ortaklarının ilgili verinin erişilebilir olup olmadığını bilmedikleri kimi durumlara da rastlanmıştır. Örneğin, proje ülkelerinin bir kısmında istihdama dair önemli bir veri kaynağının, ilk aşamada hesaba katılmayan bir kaynak olan sigorta fonları olduğu anlaşılmıştır.

Proje ülkelerinden Arnavutluk, Karadağ ve Sırbistan’da sistematik veri toplama süreçlerinin önemine değinen strateji belgeleri bulunmaktadır. Karadağ ve Makedonya’da ise istatistik kurumlarında STK çalışmalarından sorumlu personel atanmıştır. Ancak proje ortakları tarafından bu çabaların yetersiz kaldığı belirtilmiştir.

Ülkelerin çoğunda, vergi giderlerinin (KDV + kişisel gelir vergisi + kar) kaydına rastlanmamıştır.

Türkiye dışındaki ülkeler gönüllülerin sayısına dair bilgi paylaşmamıştır. Türkiye’de gönüllülerin sayısına dair verilerin güvenilirliği ise gönüllülük tanımının mevzuatta yer almaması ve raporlamada keyfi uygulamalara rastlanması nedeniyle tartışmalıdır.

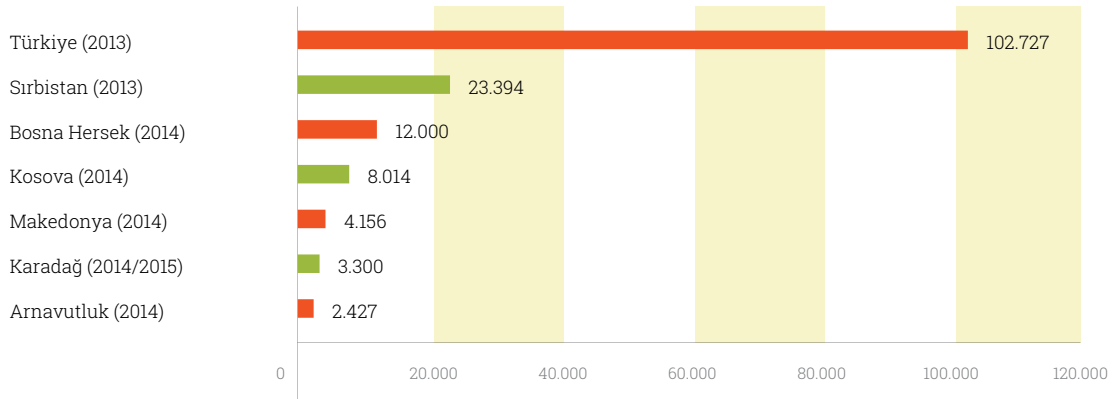
Sonuç olarak, sivil topluma önemli katkıları olan gönüllülüğün ekonomik değerini hesaplamak mümkün görünmemektedir.

Bu raporda STK'lara ilişkin verilerin toplanması ve erişilebilirliğine dair farklı uygulamalara yer verilmektedir. Rapor, bu anlamda STK'ların ulusal düzeyde işbirlikleri yapması ve iyileştirmeler için ortak çalışmalar yürütmelerine olanak sağlayan bir kaynak sunmaktadır.

Aşağıda yer alan tabloda yedi ülkenin genel verilerine sırasıyla yer verilmiştir. Tabloyu, karşılaştırmalı verileri ortaya koyan bir grafik izlemektedir. STK'lara ilişkin ekonomik verileri karşılaştırmalı olarak sunabilmek için tabloya nüfus, toplam STK sayısı, GSMH ve toplam istihdam verileri de eklenmiştir.

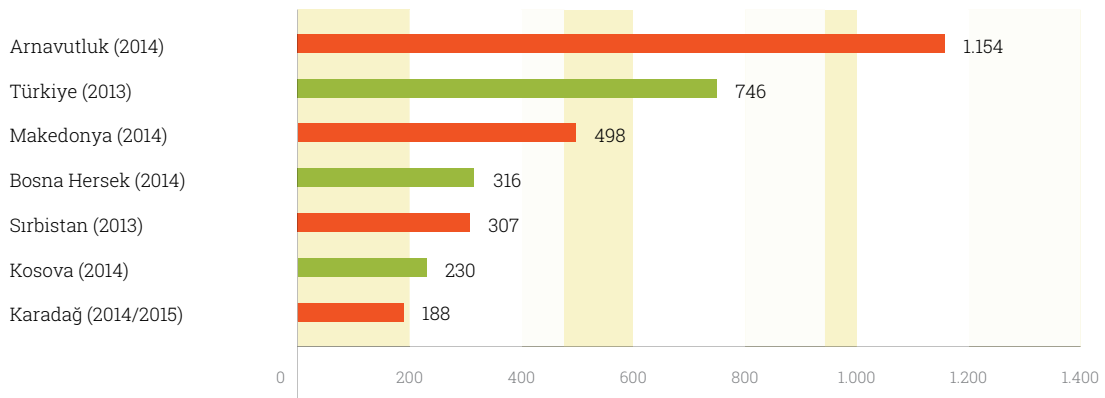
Raporda yer alan tüm finansal veriler Avro olarak hesaplanmıştır. Bu verilerin ülkelerin değişen koşulları dolayısıyla farklı dönemlerde (2013-2015) toplandığının altı çizilmelidir. Farklı yıllara ait olsalar da paylaşılan verilerin yol gösterici olduğunu ve karşılaştırmalı olarak değerlendirilebileceğini ve bu alanda ülkelerdeki genel eğilimlerin gözlemlenmesine fırsat tanıdığını düşünüyoruz.

STK Sayıları



Çalışmaya dahil olan ülkelerin büyüklüğü göz önünde bulundurulduğunda, Türkiye'nin en fazla sayıda STK'ya sahip olması beklenen bir durumdur. Arnavutluk en az sayıda STK'ya sahip ülke olarak karşımıza çıkarken, Kosova ve Karadağ'ın kişi başına düşen STK sayısının oldukça yüksek olduğu gözlemlenmektedir.

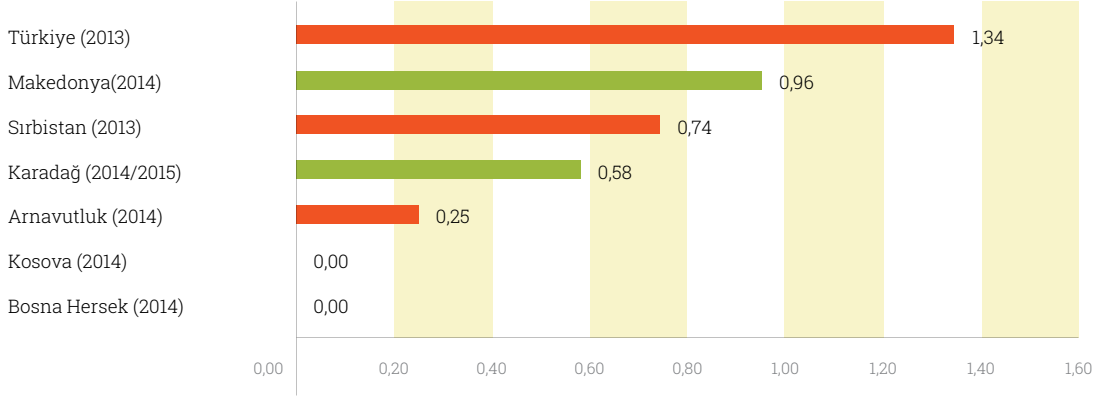
STK Başına Vatandaş Sayısı



STK başına düşen vatandaş sayısı, sivil topluma katılımı ölçmek için bir gösterge olarak sayılabilir. Örneğin, STK başına düşen vatandaş sayısı az ise, sivil topluma katılımın yüksek olduğu düşünülebilir. Ancak, fazla sayıda STK olması, tüm bu kuruluşların aktif olduğu anlamına da gelmeyebilir. Arnavutluk, STK başına düşen vatandaş sayısında (1.154) ilk sırada yer almaktadır. Karadağ (188) ise en son sıradadır. Bu veriler, Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı tarafından Temmuz 2013'de yayımlanan "Uluslararası Sivil Toplum,"⁷ raporundaki verilerle karşılaştırılabilir. Söz konusu raporda, STK başına vatandaş sayıları, Hırvatistan'da 95 iken, Almanya'da 138, Macaristan'da 143, ABD'de 198, Kanada'da 203 ve Birleşik Krallık'ta 344'tür.

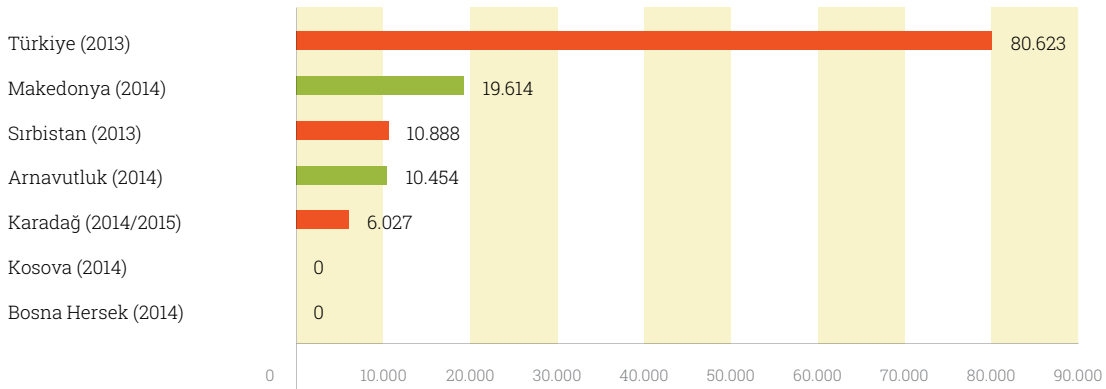
7 http://www.tacso.org/doc/nar_tr2014april.pdf

Toplam STK Gelirlerinin GSMH’deki Payı (%)



Projeye dahil olan edilen ülkelerin yalnızca beş tanesinde, toplam STK gelirinin gayri safi milli hasılaya oranlandırılarak sunulması mümkün olmuştur. Bosna Hersek ve Kosova için toplam STK gelirinine dair verilere ulaşılamamıştır ya da verilerin güvenilirliği kanıtlanamamıştır. Türkiye, toplam STK gelirinin ulusal GSYİH’ya oranının en yüksek (%1.34) olduğu ülkedir. Türkiye’yi sırasıyla Makedonya (%0.96), Sırbistan (%0.74) ve Karadağ (%0.58) izlemektedir. Arnavutluk ise (%0.25) sıralamanın en sonunda yer almaktadır. Bu veriler, aynı veya gönüllü katkıları içermemektedir. Eğer mevcut verilerin hesaplama yöntemleri gönüllü katkıları da dahil etseydi, GSMH’ye oranların yükseleceği tahmin edilmektedir. Örneğin, Johns Hopkins Üniversitesi’nin çalışmasında incelenen 16 ülkede kar amacı gütmeyen kuruluşların GSMH’ye katkısının ortalaması %4.5 olarak verilmekte ve bu ortalamanın %9.9’unun gönüllü katkılarından kaynaklandığı öne sürülmektedir.⁸

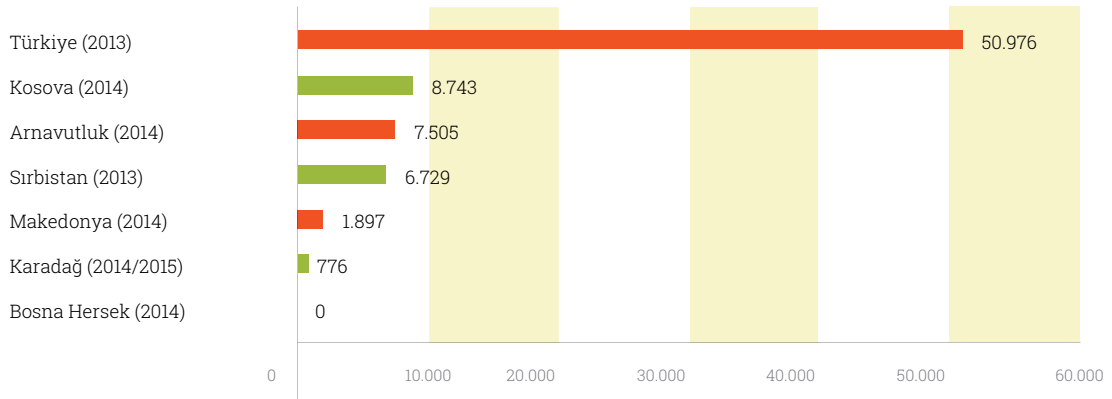
STK Başına Ortalama Gelir (Avro)



STK başına en yüksek gelir, Türkiye’de (80,623 Avro), en düşük gelir ise Karadağ’da (6,027 Avro) kaydedilmektedir. Bosna Hersek ve Kosova’da ise gelirlerle ilgili verilere ulaşılamamaktadır. Ancak mevcut veriler incelendiğinde, örneğin Türkiye ve Sırbistan’da gelirlerin vakıflar ve dernekler arasındaki dağılımında ciddi farklar bulunmaktadır.

⁸ The State of Global Civil Society and Volunteering: Latest findings from the implementation of the UN Nonprofit Handbook. Johns Hopkins Center for Civil Society Studies. Working Paper No. 49. http://ccss.jhu.edu/wp-content/uploads/downloads/2013/04/JHU_Global-Civil-Society-Volunteering_FINAL_3.2013.pdf

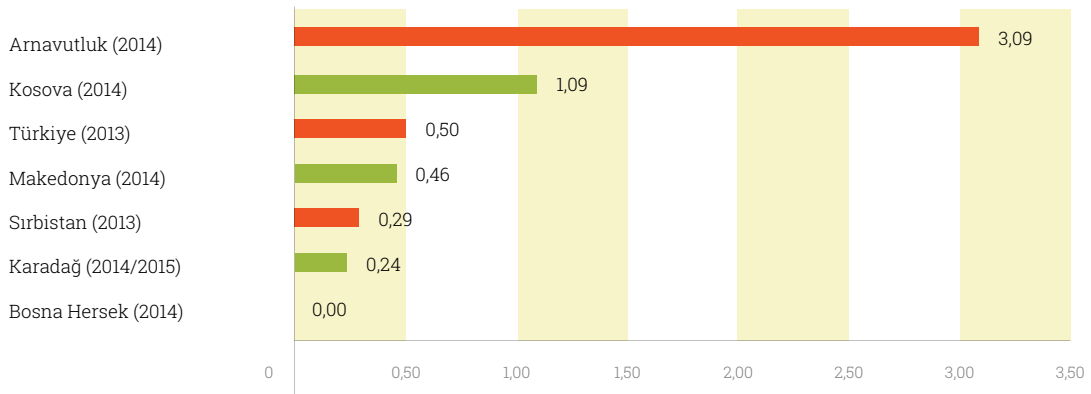
STK'larda Toplam Çalışan Sayısı



Çalışan sayılarına ilişkin veriler, "tam zamanlı çalışan" kategorisinde yer alan ve STK'ların kayıtlı olarak istihdam ettikleri çalışanların bilgilerini içermektedir. Pratikte ise birçok STK, farklı sözleşme biçimleri ile çalışan istihdam etmektedir. Dolayısıyla mevcut veriler, STK'ların insan kaynakları durumunu tamamen ortaya koymamaktadır. Ayrıca, projeye dahil edilen ülkelerin tamamından farklı sözleşme biçimleri ile istihdam edilen çalışanlara dair veri edinilememiştir.

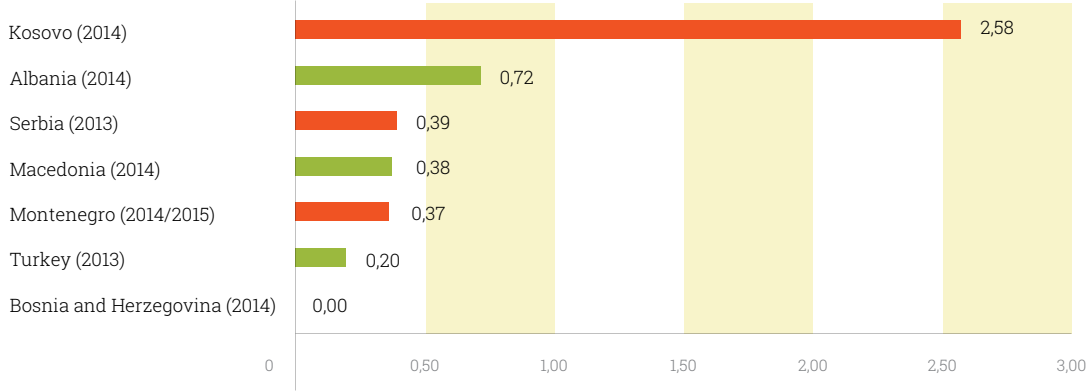
Çalışmanın uygulandığı ülkeler arasında Türkiye üçüncü sektörde istihdam edilen kişi sayısının en yüksek olduğu ülkedir. Türkiye'deki STK sayısı diğer ülkelerin en az iki katı olduğundan bu beklenen bir sonuçtur. Bosna Hersek için ise bu alanda da veriye ulaşılamamıştır.

STK Başına Ortalama Çalışan Sayısı



Arnavutluk, STK başına en fazla ortalama çalışan sayısına (3,9) sahiptir. Arnavutluk'u, Kosova (1,09) izlemektedir. Diğer ülkelerde ise STK başına düşen çalışan sayısı oldukça düşüktür. Türkiye (0,5), Makedonya (0,46), Sırbistan (0,29) ve Karadağ (0,24). Bosna Hersek'e ait veriye ulaşılamamıştır.

STK Çalışanlarının Ülke İstihdamındaki Payı (%)



Kosova, toplam istihdam içinde STK'ların payı sıralamasında %2,58 ile diğer ülkelerin oldukça önünde ve ilk sırada yer almaktadır. Bu oran, örneğin rapora dahil edilmeyen bir ülke olan Çek Cumhuriyeti'nde %1,9 olarak kaydedilmiştir. Arnavutluk, Kosova'yı %0,72 ile izlemekte; Sırbistan, Makedonya ve Karadağ'da ise bu oran %0,37 ile %0,39 aralığında yer almaktadır. Türkiye, %0,20 ile en son sırada yer almaktadır. Bosna Hersek ile ilgili verilere ulaşılamamaktadır.

Johns Hopkins Üniversitesi'nin raporuna göre⁹ ise kar amacı gütmeyen sektörün ortalama istihdamının toplam istihdama katkısı, 13 ülke için %7,4 olarak kaydedilmektedir (ücretli çalışanlar için %5,2 ve gönüllüler için %2,2).¹⁰

9 The State of Global Civil Society and Volunteering: Latest findings from the implementation of the UN Nonprofit Handbook. Johns Hopkins Center for Civil Society Studies. Working Paper No. 49. http://ccss.jhu.edu/wp-content/uploads/downloads/2013/04/JHU_Global-Civil-Society-Volunteering_FINAL_3.2013.pdf

10 13 ülke arasında Tayland, Çek Cumhuriyeti, Kırgızistan, Brezilya, Portekiz, Norveç, Fransa, Birleşik Amerika Devleti, Yeni Zelanda, Belçika, Avustralya ve İsrail yer almaktadır.

Ortak Öneriler

Bu bölümde veri toplama ve verilerin erişilebilirliğine ilişkin yapılan inceleme sonucunda bu alanı geliştirmek için yapılabilecek savunuculuk çalışmalarına yönelik ortak öneriler sunulmaktadır. Bu öneriler kamu kurumlarının atabileceği adımlar ve STK'ların bu alanda yapabileceği savunuculuk çalışmalarını düşünülerek hazırlanmıştır.

- **Kar amacı gütmeyen sektörün farklı özelliklerinin, bu sektöre özgü bir sınıflandırma yoluyla tanınması ve belirlenmesi.** Bu bağlamda, kar amacı gütmeyen sektörün özelliklerine uygun veri formlarının geliştirilmesi gerekmektedir. Bu formlar STK'lara fazladan ya da orantısız yükümlülükler getirmemelidir. Bu adım, BM tarafından geliştirilen Uydu Hesap şablonlarının, ulusal muhasebe sistemlerine uyarlanması ile kolayca hazırlanabilir.
- **Özel sektör ile bölgesel ve küresel sivil toplum sektörleri arasında karşılaştırmalı çalışmalarının önünün açılması.** Kar amacı gütmeyen sektörle ilgili veri toplanırken muhasebe uygulamaları ve raporlama formatları yeniden gözden geçirilerek özel sektörle ve küresel/ülkeler arası karşılaştırmalı gelir ve gider raporlamasına imkan verebilecek şekilde geliştirilmelidir.
- **İlgili kurumlarca sivil topluma ilişkin temel verilerin düzenli olarak yayımlanmasının savunulması.** İlgili kamu kurumları (vergi makamları, kayıttan sorumlu kurumlar, ulusal istatistik kurumları, sigorta fonları vb.) tarafından halihazırda toplanan ekonomik veriler kar amacı gütmeyen sektöre ilişkin temel veriler arasında değerlendirilmeli ve düzenli olarak yayımlanmalıdır. Yayımlanan verilerin kar amacı gütmeyen sektörün toplam gelir ve giderlerini detaylı şekilde sunması, istihdama ilişkin verilerin ayrıştırılmış şekilde paylaşılması (sözleşme türlerine ya da ortalama maaş tutarlarına göre) önemli bir kazanım olacaktır.
- **Verilerin ücretsiz olarak paylaşılması.** Veriler, kamuya açık belgeler halinde ilgili kamu kurumlarının internet sitelerinde açık ve erişilebilir halde paylaşılmalıdır. Ayrıca, tüm verilerin tek bir belgede toplanması sektöre dair ekonomik analizi kolaylaştıracaktır.
- **STK'ları ilgilendiren strateji belgeleri, veri toplama, yayımlama ve analiz süreçlerinin önemini ortaya koyması.** Bu ilke yürürlükte olan, yeniden düzenlenecek ve ilk defa düzenlenecek olan tüm strateji belgeleri için geçerli kılınmalıdır.
- **Avrupa Komisyonu'nun Genişleme Ülkeleri hükümetlerinden talep ettiği gibi, sivil toplumun gelişiminin AB Sivil Toplum Rehberi 2014-2020'de belirtilen şekilde yakından izlenmesi.** Avrupa Birliği'nin sivil toplum gelişimine desteğinin amaçları, sonuçları ve göstergeleri AB Sivil Toplum Rehberi 2014-2020'de belirtilmiştir. Böylelikle sivil toplumun gelişimini aday ülkeler düzeyinde izlemek mümkün hale gelmiştir. Buna bağlı olarak, sistematik veri toplama süreçleri geliştirilerek STK'lara dair veri toplama iyileştirmeli ve bu verilerin AB ilerleme raporlarında kullanılacak biçimde hazırlanmaları sağlanmalıdır.
- **Gönüllülük alanında sistematik veri toplama süreçleri oluşturulması, gönüllülüğün ekonomik değerinin ve GSMH'ye katkısının hesaplanması için yöntemler geliştirilmesi.** Gönüllülük sivil toplumun belirgin ve temel özelliklerinden biridir. Gönüllüler, ülkedeki iş gücünün bir bölümünü oluşturmakta ve aynı zamanda topluma önemli katkılar sağlayan aktif vatandaşlardan oluşmaktadır. Gönüllüler, ekonomiye ve GSMH'ye katkı yapmaktadırlar dolayısıyla gönüllülüğün topluma katkısını ölçmek önem kazanmaktadır. Gönüllülüğün ölçülmesi için Uluslararası

Çalışma Örgütü (ILO) tarafından Gönüllü Çalışmaların yarattığı değerleri ölçmek için hazırladığı Gönüllü Çalışmaları El Kitabı iyi bir başlangıç noktası sunmaktadır.¹¹

- **Kamu kurumları ve STK’lar arasında işbirliği mekanizmalarının daha etkin kullanımı yoluyla sistematik veri toplama, analizi ve yayımlanması için savunuculuk çalışmalarının yürütülmesi ya da bu mekanizmaların olmadığı durumda inşa edilmeleri için savunuculuk yapılması** (örneğin, STK’lar için irtibat kişileri, ilgili istatistik kurulları).
- **Bilgiye erişim, yanıt verme ve zamanında geri bildirim sağlama alanlarında kamu kurumlarının ülkelerindeki bilgiye erişim yasaları doğrultusunda hareket etmesi.**

Ülkelere özgü önerilere bir sonraki bölümde, her ülkedeki durum ve veriler ortaya konulduktan sonra yer verilmektedir. Bu önerilerin hedef kitle ve mesajlar netleştirilerek daha detaylı savunuculuk stratejileri geliştirilmesi amacıyla kullanılması önerilmektedir.

11 Gönüllü Çalışmaları Ölçümlemek için El Kitabı. Uluslararası Çalışma Örgütü. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@stat/documents/publication/wcms_162119.pdf

Arnavutluk

Veri Toplama ile İlgili Durum

Arnavutluk'taki sivil toplum sektörünün ekonomik ve mali verileri kamuoyuna açık değildir. Verilere Arnavutluk İstatistik Kurumu Genel Vergi İdaresi (INSTAT) ve Sosyal Refah ve Gençlik Bakanlığı Ulusal İstihdam Hizmetleri üzerinden erişilebilmektedir. Ancak, 119/2014 sayılı Bilgi Edinme Kanunu uyarınca resmi bir bilgi edinme başvurusu yapmadan bilgilere erişmek mümkün değildir. Projenin Arnavutluk'taki ortağı Institute for Democracy and Mediation (IDM), toplam verilere Bilgi Edinme Kanunu başvurusu ile Genel Vergi İdaresi'nden, ikincil verilere ise Bakanlar Kurulu Kararı (No.459) ile 27 Mayıs 2015'te kabul edilen "Sivil Toplumun Gelişime Yönelik Ortamın Oluşturulması Eylem ve Politika Yol Haritası" üzerinden ulaşmıştır.¹²

Yol Haritası'nda sivil toplumun gelişimi için veri toplanması yedinci öncelik alanı olarak sıralanmıştır. Bu konuda önerilen adımlar arasında:

- 7.1 Kar amacı gütmeyen kuruluşları ilgilendiren mevzuatın yeniden düzenlenerek elektronik kayıt düzenine geçilmesi;
- 7.2 Kayıtlı STK'lara dair tüm bilgileri içeren kamuya açık, erişilebilir bir internet veritabanı oluşturulması;
- 7.3 Kar amacı gütmeyen kuruluşların finansal raporlamasına dair mevzuatın yeniden düzenlenmesi ya da sıfırdan oluşturulması yoluyla raporlamaya ilişkin şablonların STK'lara dair daha geniş veri toplanmasına elverişli hale getirilmesi;
- 7.4 Ülkelerin sosyal ve ekonomik gelişimine sivil toplumun katkısını ortaya koyan anahtar istatistikleri içeren güncel veri formlarının yayımlanması ve geniş kitlelerle paylaşılması yer almaktadır.

INSTAT, sivil topluma ilişkin verileri en doğru şekilde toplayabilmek ve yaygınlaştırmak amacıyla İrlanda Merkez İstatistik Birimi¹³ ortaklığıyla bir proje yürütmektedir. Proje kapsamında INSTAT çalışanları STK'lara ait istatistikleri yaygınlaştırmayı öğrenmektedir.

12 <http://www.integrimi.gov.al/al/dokumenta/dokumente-strategjike/udherrefyesi-i-shoqerise-civile&page=1>

13 http://www.instat.gov.al/media/305886/press_release.pdf

Arnavutluk'taki Sivil Toplum Sektörüyle İlgili Temel Ekonomik Veriler

Nüfus (Son nüfus sayımı, 2011) ¹⁴	2,800,138
Toplam STK sayısı (2014) ¹⁵	2,427
STK başına düşen vatandaş sayısı	1,154
Ekonomik Performans Verileri	Arnavutluk (2014)
GSMH ¹⁶	10,059,000,000
STK gelirlerinin GSMH'ye oranı (%)	%0,25
Toplam STK gelirleri ¹⁷	25,372,256
Toplam STK giderleri ¹⁸	24,826,390
Vergi giderleri (KDV + kişisel gelir vergisi + kar) ¹⁹	3,033,325
STK çalışanlarının toplamı ²⁰	7,505
Ülkedeki toplam çalışan sayısı ²¹	1,037,061
STK çalışanlarının toplam istihdamda payı (%)	%0.72
STK başına çalışan sayısı	3.09
Gönüllü sayısı	Bilgi yok
	Döviz kuru: 1 EUR = 138,99 ALL ²²

14 http://www.instat.gov.al/media/178091/tab_1_1_1.xls

15 2014 yılında Arnavutluk Vergi Genel İdaresi'ne kayıtlı STK sayısı 2427 idi (hükümet tarafından hazırlanan sivil toplum gelişimi yol haritasında belirtildiği gibi) ancak 8789 Sayılı Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşların Kayıtlılığı Yasası uyarınca Tiran Asliye Mahkemesi'ne kayıtlı STK sayısı 8449'dur (Arnavutluk MM Ülke Raporu).

16 <http://countryeconomy.com/countries/albania>

17 Bilgi Edinme Formu üzerinden Arnavutluk Vergi Genel İdaresi'nden veri sağlanmıştır.

18 Bilgi Edinme Formu üzerinden Arnavutluk Vergi Genel İdaresi'nden veri sağlanmıştır.

19 Bilgi Edinme Formu üzerinden Arnavutluk Vergi Genel İdaresi'nden veri sağlanmıştır.

20 Vergi Genel İdaresi 2014 resmi kayıtlarına göre; Sivil toplumun gelişimi için elverişli ortam oluşturma Hükümet Yol Haritası Taslağı (TACSO, Kasım 2014).

21 http://www.instat.gov.al/media/291851/tregu_punes_2014____.pdf

22 <http://www.exchange-rates.org/Rate/EUR/ALL/11-6-2014>

2014 yılına ait verilere göre Arnavutluk’ta vergi dairelerine kayıtlı 2,427 STK bulunmakta ve bu kuruluşlar toplam 7,505 kişiyi istihdam etmektedir.²³

Arnavutluk’un GSMH’sı içinde STK’ların toplam gelirlerinin payı %0,25’tir. Bu oran raporda yer verilen ülkeler arasında en düşük olanıdır. STK’ların ortalama geliri Sırbistan’la benzerlik göstermekte ve 10,454 Avro olarak kaydedilmektedir. Vergi giderleri tüm STK giderlerinin %12,2’sine denk gelmektedir. Gelir ve gider yapılarına dair daha detaylı verilere ulaşılamamaktadır.

STK’larda çalışan bireyler Arnavutluk’un toplam çalışan sayısının %0,72’sini oluşturmaktadır. Dolayısıyla, STK başına düşen çalışan sayısı 3.09’dur ve bu oranla Arnavutluk, diğer proje ülkelerine kıyasla en yüksek sırada yer almaktadır.

Arnavutluk için Öneriler

- Yakın dönemde kabul edilen Sivil Toplum için Elverişli Ortam Politika ve Eylemler Yol Haritasının uygulanması (özellikle 7. Öncelik alanında ve 7.1, 7.2, 7.3 ve 7.4 maddeleri),
- Verilerin ücretsiz olarak sağlanmasına ve ilgili kamu kurumlarının internet siteleri üzerinden paylaşılmasına odaklanılması,
- Gönüllülük üzerine sistematik veri toplanılması gerektiği gibi gönüllülüğün ekonomik değerinin ve GSMH’ye katkısının hesaplanmasını sağlayacak metodolojilerin geliştirilmesi,
- Bilgi Edinme Kanunu’nun daha iyi şekilde uygulanması ve,
- INSTAT’ın İrlanda ile ortaklaşa yürüttüğü proje sayesinde İrlanda’daki iyi uygulamalardan ve deneyimlerden yararlanılması.

23 Sivil toplumun gelişimi için elverişli ortam oluşturma Hükümet Yol Haritası Taslağı (TACSO, Kasım 2014).

Bosna Hersek

Veri Toplama ile İlgili Durum

Bosna Hersek'te STK'lara ve STK'ların ekonomik ve mali durumlarına dair verilere ancak oldukça yüksek bir ücret karşılığında erişilebilmektedir. Bosna Hersek'teki proje ortağı Centre for Promotion of Civil Society (CPCD), Maliye Bakanlığı'ndan ilgili verileri ücretsiz olarak almayı talep etmiştir ancak Bakanlık, bu talebi iç tüzüğünde bilgi sağlama yükümlülüğü tanınmasına rağmen reddetmiştir. Bakanlık, tüzükte geçen yükümlülüğün yalnızca diğer kamu kurumlarının talepleri söz konusu olduğunda geçerli olduğunu öne sürmektedir. Bosna Hersek'teki kamu kurumlarının karmaşık yapılanması bilgi edinme süreçlerini daha da zorlaştırmaktadır.

Finansal, Bilgi ve Aracılık Hizmetleri Ajansı (Agency for Financial, Informational and Intermediary Services, AFIP²⁴) tüm tüzel kişiliklere dair mali verileri toplamakla yükümlüdür. Sırp Cumhuriyeti Hükümeti tarafından oluşturulan bu bağımsız ve kar amacı gütmeyen yapı sunduğu hizmetler karşılığında ücret talep etmektedir. Ancak AFIP yasasına göre, idari kurumların işleyişleri için önemli olan verilerin ücretsiz paylaşılması gerekmektedir.

CPCD, Adalet Bakanlığı Derneklere Yasal Rehberlik Birimi'nden Maliye Bakanlığı'na yaptıkları bilgi edinme başvurularına yönelik yardım talebinde bulunmuştur. Raporun yazıldığı tarih itibarıyla halen Adalet Bakanlığı'ndan resmi bir yanıt alınamamıştır.

AFIP, STK olarak kabul ettiği 7,500 kuruma dair kayıtları tutmaktadır. Ancak, her STK finansal raporlama sunmamaktadır. Dolayısıyla finansal kayıtların bir kısmı eksiktir. Ajans, finansal rapor sunan her STK'dan 1 Avro ücret almaktadır. 7.500 STK'nın finansal rapor sunması durumunda bu Ajansın 7.500 Avro gelire kavuşmasını sağlayacaktır. Bununla beraber kaç STK'nın finansal rapor sunduğu açıklanmadığından Ajansın bu yolla ne kadar kazanç edindiği bilinmemektedir.

Sırp Cumhuriyeti'nde 2,160 finansal raporun 825 Avro karşılığında sunulduğu ve toplamda 8,325 Avro gelire denk geldiği tahmin edilmektedir.

Bosna Hersek İstatistik Kurumu, 2020 Bosna Hersek İstatistik Stratejisi'ni²⁵ yakın zamanda kabul etmiştir. Bu Strateji gereğince "paydaşları tarafından olabildiğince fazla sayıda istatistik veri kullanılması"na öncelik verilecektir. Bu öncelik alanı kapsamındaki faaliyetleri arasında:

24 <http://www.afip.ba/>

25 <http://www.bhas.ba/planiprogram/STRATEGIJA%20%20RAZVOJA%20STATISTIKE%20BIH%202020FINAL%20BH.pdf>

- Verileri kullanan paydaşlar ile diyalogun geliştirilmesi ve artırılması,
- Veriye ve bilgiye erişimin iyileştirilmesi sayesinde istatistik verilerin kullanımının artırılması ve,
- Yurtiçi ve yurtdışı işbirlikleri ile istatistik alanlarının geliştirilmesi yer almaktadır.

Bu önceliklerin uygulanması için atılacak adımlar belirlenmiştir. STK’lara dair verilerin daha sistematik şekilde toplanmasını sağlayacak araçların geliştirilmesi de bu kapsamda ele alınacaktır.

Bosna Hersek’te Sivil Toplum Sektörüyle İlgili Temel Ekonomik Veriler

Nüfus (2013 Nüfus Sayımı Ön Bulgular) ²⁶	3,791,622
Toplam STK sayısı (2014) ²⁷	12,000
STK başına düşen vatandaş sayısı	315.97
Ekonomik Performans Verileri	
Bosna Hersek (2014)	
GSMH ²⁸	13.667.000.000
STK gelirlerinin GSMH’ye oranı (%)	Bilgi yok
Toplam STK Gelirleri	Bilgi yok
Toplam STK Giderleri	Bilgi yok
STK çalışanlarının toplam sayısı	Bilgi yok
Toplam çalışan sayısı	Bilgi yok
STK çalışanlarının toplam istihdamda payı (%)	Bilgi yok
STK başına çalışan sayısı	Bilgi yok
Gönüllü sayısı	Bilgi yok
Döviz kuru: 1 EUR = 1,95583 BAM	

Halihazırda değinildiği üzere, Bosna Hersek’te ilgili veriler kamuoyuna açık şekilde paylaşılmamaktadır. Ancak, Bosna Hersek İstatistik Ajansı’nın internet sitesinde 30 Haziran 2014 tarihli bir açıklamada

26 http://www.bhas.ba/obavjestenja/Preliminarni_rezultati_bos.pdf

27 Yuvarlama. Bosna Hersek Adalet Bakanlığı 22,000 STK ile çalışmaktadır.

28 <http://countryeconomy.com/countries/bosnia-herzegovina>

Kayıtlı İşletmelerin Sayıları paylaşılmıştır.²⁹ Bu açıklama arasında kar amacı gütmeyen kuruluşların da yer aldığı farklı yasal statüdeki kuruluşlara dair bilgiler içermektedir.³⁰

94 Kodlu faaliyetler arasında, aşağıdaki kategorilerde kayıtlı STK'lara yer verilmiştir:

- 94.1 Meslek örgütleri ve uzmanların bir araya geldiği örgütlerin faaliyetleri
 - 94.11 İşveren ve çalışan örgütlerinin faaliyetleri
 - 94.12 Uzman üyelerin kurduğu derneklerin faaliyetleri
- 94.2 Ticaret odalarının faaliyetleri
 - 94.20 Ticaret odalarının faaliyetleri
- 94.9 Diğer üyelik temelli örgütlerin faaliyetleri
 - 94.91 Dini örgütlerin faaliyetleri
 - 94.92 Siyasi örgütlerin faaliyetleri
 - 94.99 Diğer üyelik temelli örgütlerin faaliyetleri

Bosna Hersek'te 2014 yılında, 94 numaralı Kod'a kayıtlı 14,601 adet örgüt yer almaktadır. Bu örgütler arasında 2,303'ü (%15.8) ve 1,764'ü (%12,1) mali raporlama yapmıştır. Aynı zamanda 12,298'i (%84.2) faaliyetini sonlandırmamış ancak mali rapor yayımlamamıştır ve bu kuruluşlar içinden 7,592'si (%61,7) aktif bankacılık işlemleri gerçekleştirmiştir.

Aynı açıklamada, istihdam verileri ise sadece "S" kategorisi için sağlanmaktadır.

STK'ların 94 Kodu altında (94.1 ve 94.99 kodları için) ve "S" kategorisinde sınıflandırıldığı varsayıldığında, mali ve istihdam verilerinin İstatistik Kurumu tarafından düzenli olarak toplandığı düşünülebilir ve bu verilerin sadece STK'lara ait olanları kolaylıkla ayrıştırılabilir (94 kodlu kuruluşların STK olduğuna dair uzlaşma sağlanıldığı sürece).

Bosna Hersek için Öneriler

- Bosna Hersek'te faaliyet gösteren STK'lar için ayrı bir sektör ve/veya tüzel kişilik olarak tanınacakları bir veritabanı kurulması,
- Üçüncü sektöre dair genel ve anahtar ekonomik verilerin, halihazırda toplandığı varsayıldığından, düzenli olarak yayımlanması (detaylı gelir yapısı, sektörde istihdamın sözleşme tipine ve ücret bilgisine göre alt kısımlı olarak sağlanması),
- İlgili verilerin ücretsiz olarak, kamuya açık belgeler halinde ve farklı kamu kurumlarının internet sitelerinde paylaşılmasına özel olarak odaklanılması. Ayrıca, ilgili tüm verilerin tek bir belge halinde sektörün ekonomik değerini ortaya koymak amacıyla yayımlanması,

29 http://www.bhas.ba/saopstenja/2014/SPR_2014_001_01-bh.pdf

30 <http://dissemination.bhas.ba/classifications/kdbih.aspx?l=e>

- STK’larla ilgili strateji belgelerinin (r. Bosna Hersek Bakanlar Kurulu’nun Anlaşması ve Bosna Hersek Kar Amacı Gütmeyen Sektörü, 2004) veri toplama, analiz ve paylaşımı süreçlerine dair düzenlemeler içermesi,
- Gönüllülük zerine sistematik veri toplanması ve gönüllülük çalışmalarının ekonomik değeri ve GSMH’ye katkısının hesaplanması için metodoloji geliştirilmesi ve,
- “2020 Bosna Hersek’te İstatistik Geliştirme Stratejisi”ndeki nceliklerin STK’lara yönelik veri toplama, analizi ve yayımlanması süreçlerine dair daha sistematik yaklaşımların benimsenmesi için bir savunuculuk aracı olarak kullanılması.

Kosova

Veri Toplama ile İlgili Durum

Kosova'da kar amacı gütmeyen sektörün ekonomik değerine ilişkin bilgi kaynakları Kosova İstatistik Kurumu, Kosova Merkez Bankası, Kosova Vergi İdaresi ve Kosova Emeklilik Sandığı tarafından toplanmaktadır. Projenin Kosova'daki ortağı Kosovar Civil Society Foundation (KCSF) bu verilere ulaşabilmek için bahsi geçen kurumlara birçok kez bilgi edinme başvurusu yapmak zorunda kalmıştır.

Kosova İstatistik Kurumu 2013 yılına dair sınırlı bilgiler paylaşırsa da 2014 yılına dair istihdam bilgilerine detaylı olarak Kosova Emekli Sandığı'nın paylaştığı tablolardan ulaşılmıştır. Toplam gelir ve giderlere dair İstatistik Kurumu ve Emekli Sandığı'nın verileri arasında ciddi farklara rastlandığı için bu raporda bu verilere yer verilmemiştir. KCSF tarafından yılda iki kez yayımlanan Kosova Sivil Toplum Endeksi'nde ilgili veriler bulunmaktadır. Ancak, bu veriler tüm sektörü kapsamamakta ve aktif STK'lardan oluşan 100 örneklemlili veritabanının üzerinden yapılan tümevarımları yansıtmaktadır. Bu nedenle, bu veriler de raporda kullanılmamıştır.

Sivil Toplumla İşbirliği Hükümet Stratejisi'nde (2013-2017), veri ve istatistiklerin yetersizliğine dair "sivil toplum finansmanının %8'i Kosova Cumhuriyeti'nin bütçesinden karşılanmasına rağmen sivil topluma devlet katkısına dair resmi verilere ulaşamamaktadır" ifadesi geçmektedir. Stratejinin iki yılda³¹ bir değerlendirilmesine karar verildiğinden, bu kapsamda STK'lara dair veri toplama ve istatistik süreçlerinin gözden geçirilmesi de önerilebilir. Buna ek olarak, strateji dört ana öncelik alanından biri olarak gönüllüğe odaklandığından gözden geçirilmesi sürecinde gönüllüğe dair istatistiklerin sağlanması da önerilebilir.

31 2015 sonu itibarıyla Strateji'nin uygulamasının ilk iki yılı sona ermektedir dolayısıyla 2016 yılı büyük olasılıkla revizyona ayrılacaktır.

Kosova’da Sivil Toplum Sektörüyle İlgili Temel Ekonomik Veriler

Nüfus (2014 için tahmini) ³²	1.844.553
Toplam STK sayısı, 2014 ³³	8.014
STK başına düşen vatandaş sayısı	230
Ekonomik Performans Verileri	Kosova (2014)
GSMH ³⁴	5,326,700,000
STK gelirlerinin GSMH’ye oranı (%)	Bilgi yok
Toplam STK Gelirleri	Bilgi yok
Toplam STK Giderleri	Bilgi yok
Vergi giderleri (KDV + kişisel gelir vergisi + kar)	Bilgi yok
STK çalışanlarının toplamı ³⁵	8.743
Toplam çalışan sayısı ³⁶	338.400
Toplam istihdamda STK çalışanları oranı (%)	%2,58
STK başına çalışan sayısı	1,09
Gönüllü sayısı	Bilgi yok
STK’lar tarafından emeklilik katkı payları ödenen toplam kişi sayısı	12,874
Biri STK’da olmak üzere birden fazla işte çalışan bireylerin sayısı	4,583
STK’larda çalışanların katkılarının toplamı	3,561,897.52
Katkıların cinsiyete göre dağılımı	Erkek: 7,076 Kadın: 5,798

31 Aralık 2014’te STK’lara Yönelik Kayıt ve İletişim Birimi (Department for Registration and Liaison with NGOs, DRLNGO) tarafından yayımlanan bilgilere göre Kosova’da 8,014 kayıtlı STK faaliyet göstermektedir. Ancak, KCSF’nin tahminlerine göre kayıtlı STK’lardan yalnızca %15-20’si gerçekten aktiftir. KCSF, bu tahminini Kosova İstatistik Kurumu’na ücretli çalışanı olduğunu beyan eden STK sayısı, 2014 yılında kurulan STK sayısı ve sadece gönüllülerle çalışan STK sayısı gibi farklı faktörleri değerlendirerek yapmaktadır.

32 https://ask.rks-gov.net/ENG/publikimet/doc_download/1322-estimation-kosovo-population-in-2014

33 STK’larla İletişim ve Kayıt Birimi, 31 Aralık 2014.

34 http://ask.rks-gov.net/ENG/national-account/publications/doc_download/1328-quarterly-gross-domestic-product-q1-2015

35 Yalnızca STK’larda çalışanlar

36 http://ask.rks-gov.net/ENG/labour-market/publications/doc_download/1199-results-of-the-kosovo-2013-labour-force-survey

Kosova Emeklilik Sandığı, STK'lar tarafından emeklilik katkı payları ödenen kişilerin sayılarını açıklamaktadır. 2014 yılı için bu kişilerin toplam sayısı 12,874 olarak kaydedilmiştir.³⁷ Emeklilik Sandığı, biri STK'da olmak üzere birden fazla yerde ücretli çalışan bireylerin sayısını ise 4,583 olarak açıklamıştır. Bu bilgiler ışığında sadece STK'lar tarafından istihdam edilenlerinin sayısının 8,743 olduğu söylenebilir.

Kosova'da STK'larda Çalışanların Cinsiyet Dağılımı



Toplam bireysel katkılar üzerinden yapılan bir dağılımda, STK'larda çalışanların %56'sının (7,076) erkek, %45'inin (5,798) ise kadın olduğu ortaya konmaktadır.

Kosova'da STK sektöründe istihdam, diğer ülkelere kıyasla oldukça yüksektir. Kosova'da mevcut veriler üzerinden sadece STK'da çalışanlar ile aynı zamanda hem STK'larda hem de diğer sektörlerde ve çalışanlar arasında ayırım yapmanın mümkün olduğu belirtilmelidir. Toplam istihdamda STK'da çalışanlarının oranı %3,8'dir (STK ve diğer sektörlerde çalışanlar). Sadece STK'lar tarafından istihdam edilen bireylerin toplam istihdamdaki payı ise %2,58'dir. Bu oranlar, raporda yer verilen ülkeler içinde en yüksek olanlardır. Ancak, yine de sektördeki yarı zamanlı istihdam ile tam zamanlı istihdam arasındaki farkı ortaya koyabilecek detayda veriye ulaşılamamaktadır.

Kosova'da STK'larda çalışanların ekonomiye toplam katkısı 3,561,897.52 Avro'dur.

Kosova'daki STK'ların toplam gelirlerine dair veri bulunmadığından, GSMH'ye katkı ölçülememektedir.

Gönüllü sayıları, gönüllü çalışan toplam saat ve gönüllülüğün ekonomik değerine dair verilere ulaşılamamaktadır.

37 2014 itibariyle, Kosova'ya dair istihdam verileri Kosova Emeklilik Fonu tarafından sağlanmıştır.

Kosova için Öneriler

- İlgili kurumların veri toplama sistemlerinde STK'lara ait özel bir kategori tanımlanması,
- Veri toplamadan sorumlu kurumlarla düzenli iletişim kurulması ve bu bağlamda farklı kurumlarca sağlanan veriler arasındaki uyumsuzlukların tespit edilerek düzeltilmesi,
- Farklı kurumlarca STK'ların ekonomik değerine ve performansına ilişkin toplanan bilgilerin türüne dair şeffaflığın sağlanması,
- Kamuoyu ile paylaşmak üzere sektördeki istihdam durumuna dair bilgilerin doğru ve açık bir metodoloji ile geliştirilmesi,
- Verilerin ücretsiz olarak sağlanması ve kurumsal internet siteleri üzerinden kolayca ulaşılabilmesinin sağlanması. Ayrıca, tüm verileri tek bir belgede toplayarak sektöre ilişkin ekonomik değer hesaplanmasının kolaylaştırılması,
- Strateji belgelerinde³⁸ belirlenen önceliklerin STK'lara yönelik veri toplama, analizi ve yayımlanması süreçlerine dair daha sistematik yaklaşımların benimsenmesi için bir savunuculuk aracı olarak kullanılması ve,
- Gönüllülük üzerine sistematik veri toplanması ve gönüllülük çalışmalarının ekonomik değeri ve GSMH'ye katkısının hesaplanması için metodoloji geliştirilmesi. Bu yaklaşımın ilgili strateji belgesine de dahil edilmesinin sağlanması.

Makedonya

Veri Toplama ile İlgili Durum

2014 Makedonya Sivil Toplumun Gelişimi için Elverişli Ortamın İzlenmesi Raporu'na göre (MM Raporu)³⁹, ulusal istatistikler söz konusu olduğunda sivil toplum sektörüyle ilgili verilere erişim sınırlıdır (detaylı verilere erişim ücrete tabidir).

Makedonya'da STK'ların kayıt işlemi, Dernek ve Vakıflarla ilgili Kanun⁴⁰ uyarınca Makedonya Cumhuriyeti Merkezi Sicil Dairesi tarafından yapılmaktadır. Bu nedenle Makedonya'daki STK'ların finansal performanslarıyla ilgili verileri tutmaktan sorumlu olan Merkezi Sicil Dairesi, sivil toplumla ilgili verilerin ulaşılabileceği ana kaynaklardan biridir. Ancak bu veriler kamuya açık değildir ve verilere erişim için satın alınması (bu raporda kullanılan verileri temin etmek için 980 Avro harcanmıştır) gerekmektedir.

Makedonya'daki Devlet İstatistik Kurumu, Makedonya toplumunun demografik, sosyal ve ekonomik özellikleriyle ilgili istatistiki verileri toplamak, analiz etmek ve yaygınlaştırmaktan sorumlu ana kamu kurumudur. Makedonya'daki STK'larla ilgili bazı finansal veriler (ortalama maaşlar gibi) kamuya açıktır ve Devlet İstatistik Kurumu'nun yayınlarından (yıllık veya aylık olarak yayınlanan) elde edilebilir. Ancak bunlar genellikle tüm kar amacı gütmeyen kuruluşları (üyelik temelli tüm kuruluşlar) kapsamaktadır.

2014 yılında sektörler arası bir birim olarak kurulan İstatistik Konseyi, STK'larla ilgili veri toplama ve analiz alanlarında gelişme kaydedilmesi için önemli bir potansiyel taşımaktadır. Konsey'de bir STK temsilcisinin de yer alması olumlu bir gelişmedir.

Kar amacı gütmeyen sektörle ilgili verilere ulaşılabilecek farklı kamu kurumları da bulunmaktadır. Tüzel Kişilerle İlgili Bilgilere Erişim Özgürlüğü Kanunu⁴¹ ve Kamu Sektörü Verisi Kullanma Kanunu⁴² aracılığıyla kar amacı gütmeyen sektöre ilişkin verilere erişmek mümkündür. Bu kanunların sağladığı imkanlar yeni öğrenilmekte ve bu alandaki olası kazanımlar yeterince bilinmemektedir. Kamu kurumlarından veri elde etmek (raporlar, belgeler, görüşler, deneyimler vb.) gayret gerektirmekte ve kamu kurumlarının bilgi edinme başvurularını cevapsız bıraktığı örneklerle rastlanmaktadır.

39 <http://monitoringmatrix.net/monitoring-matrix/civil-society-and-civil-society-development-in-macedonia-2014/>

40 Dernekler ve Vakıflar Kanunu ("Makedonya Cumhuriyeti Resmi Gazetesi no.52/2010 ve 135/2011")

41 Tüzel Kişilerle İlgili Bilgilere Erişim Özgürlüğü Kanunu ("Makedonya Cumhuriyeti Resmi Gazetesi no.13/2006, 86/2008, 6/2010, ve 42/2014")

42 Kamu Sektörü Verisi Kullanma Kanunu ("Makedonya Cumhuriyeti Resmi Gazetesi no.27/2014")

“Hükümet ile Sivil Sektörün İşbirliği Stratejisi 2012-2017” başlıklı stratejik belgede, STK’larla ilgili veri toplama ve analizin gelişmesinin önemi ve gerekliliğinden bahsedilmemektedir.

Yerelde faaliyet gösteren STK’ların yürüttüğü çalışmalar (anketler, hibe programları vb.) da sivil toplumla ilgili veri toplanması açısından önem taşımaktadır. Ancak bu çalışmalar düzenli olarak yapılmamaktadır.

Makedonya'daki Sivil Toplum Sektörüyle İlgili Temel Ekonomik Veriler

Nüfus (31 Aralık 2014) ⁴³	2.069.172
STK sayısı, 2014 ⁴⁴	4.156
STK başına düşen vatandaş sayısı	498
Ekonomik Performans Verileri	Makedonya (2014)
GSMH ⁴⁵	8.535.000.000,00
STK gelirinin GSMH'deki %'si	%0,96
Toplam STK gelirleri	81.516.756
Gelir yapısı	
Toplam ürün satış gelirleri	5.169.488
Hizmetlerden gelen toplam gelirler	4.687.735
Bağış ve hibelerden gelen toplam gelirler	55.477.219
Özkaynaklardan elde edilen gelirler	124.072
Diğer gelirler	16.058.242
Toplam STK Giderleri	60.226.397
Gider Yapısı	
Maaşlar ve maaşlarla ilgili diğer giderler	9.875.892
Huzur hakkı ödemeleri	3.214.950
Yarı zamanlı görevler için giderler	4.716.287
Gelir vergisi giderleri	220.402
Destek, bağış ve diğer hibeler	7.263.132
Diğer giderler	34.935.733
İnsan kaynakları giderleri	9.875.892
Sözleşmeli kişilerin giderleri (huzur hakkı ödemeleri)	3.214.950
Vergi giderleri (KDV + gelir vergisi + kar)	Bilgi yok ⁴⁶
STK çalışanlarının toplam sayısı	1.897
Bir STK'daki en fazla çalışan sayısı, 2014	42
Toplam istihdamda STK çalışanlarının oranı (%) ⁴⁷	%0,38
Ortalama maaş (net) ⁴⁸	348
Ortalama maaş (brüt) ⁴⁹	509
Gönüllü sayısı	Bilgi yok
Toplam kayıtlı STK sayısı	13.656
Yeniden kayıt olan toplam STK sayısı	4.156
Finansal rapor sunan STK sayısı, 2014	1.388
Yalnızca beyan ve/veya karar bildiren STK sayısı, 2014 ⁵⁰	2.550
	Döviz kuru: 1 EUR = 61,505 MKD

MM Raporu’nda da belirtildiği gibi, “Merkezi Sicil Dairesi’ne (MSD) göre Aralık 2014 itibariyle kayıtlı kar amacı gütmeyen kuruluşların (dernek ve vakıflar) sayısı 13,656’dır ve her bin vatandaş başına 6,6 kuruluş düşmektedir.” Bu kuruluşlardan 4,156’sı 2010’da kabul edilen Dernekler ve Vakıflar Yasası’na göre yeniden kayıt olmuştur. Spor derneklerini bu sayıdan ayrı tutacak olursak (neredeyse %30), Makedonya’daki farklı sektör ve bölgelerde yaklaşık bin aktif kuruluş bulunmaktadır. Bu raporda yeniden kayıt olan kuruluşlar (4,156 STK) dikkate alınmıştır.

STK’ların Gelir Dağılımı, 2014



Merkezi Sicil Dairesi verilerine göre, kayıtlı STK’ların toplam sayısının (13,656) %29’u ve yeniden kayıt olan STK’ların toplam sayısının (4,156) %95’i, finansal raporlarını veya harcama beyanlarını ibraz etmişlerdir. Finansal raporların veya beyanların ibrazları yeniden kayıt olan kuruluş sayısının doğrulanmasına katkı sağlamaktadır. Ancak bu tüm kuruluşların aktif olduğu anlamına gelmemektedir. STK’ların yalnızca 1,388’i finansal raporlar sunmuştur. Bu sayı toplam STK’ların %10’u, yeniden kayıt olan STK’ların ise %33’üdür. Bu veriler ışığında STK’ların büyük çoğunluğunun yıllık bütçesinin 2.500 Avro’dan az olduğu ve kaynakların az sayıda “büyük” kuruluşta yoğunlaştığını göstermektedir.

43 http://www.stat.gov.mk/Default_en.aspx

44 Makedonya Merkez Sicil Dairesi’nden (MSD) alınan resmi verilere göre, 2014 yılı için 4.156’sı Dernekler ve Vakıflar Kanunu’nda yapılan değişikliklere göre yeniden kayıt olan 13.656 dernek ve vakıf bulunmaktadır (ve muhtemelen aktif olan).

45 <http://countryeconomy.com/countries/macedonia>

46 Bilgi elde edilememiştir, sadece kar vergisi için

47 <http://www.stat.gov.mk/Publikacii/2.4.15.05.pdf>

48 <http://www.stat.gov.mk/>

49 <http://www.stat.gov.mk/>

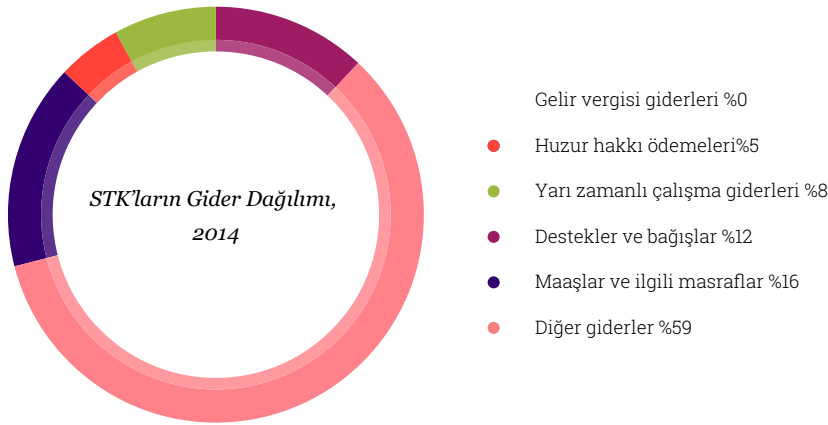
50 Sivil Tolum Kuruluşlarının Muhasebe Kanunu’na göre (Makedonya Cumhuriyeti Resmi Gazetesi no’lar: 24/2003, 17/2011 ve 154/2015), Madde 18, toplam varlık değeri veya yıllık geliri 2.500 Euro’nun Dinar karşılığında az olan sivil toplum kuruluşları, bu kanunun hükümleri uyarınca mali bilanço derlemekle ve yayınlamakla yükümlü değildir.

2014 yılında STK'ların toplam gelirleri 81.516.756 Avro'dur. STK gelirlerinin büyük kısmı (%68) bağış ve hibelerden, %20'si diğer gelirlerden ve %12'si hizmetler ve ürün satışlarından elde edilmiştir. Bu dağılım Makedonya'daki sivil toplum sektörünün ağırlıklı olarak bağış ve hibelere bağımlı olduğunu ve ekonomik faaliyetlerin sınırlı olduğunu düşündürmektedir.

Makedonya'da STK'ların toplam gelirleri, ülkenin 2014 GSMH'sinin⁵¹ %0,96'sını oluşturmaktadır. Raporla yer alan diğer ülkelerle kıyaslandığında Makedonya Türkiye'den (%1,34) sonra en yüksek orana sahip olan ülkedir.

STK başına ortalama gelir 19,614 Avro'dur (ortalama gelir toplam gelirin yeniden kaydolun STK'lara bölünmesi temel alınarak hesaplanmıştır). Toplam gelir finansal rapor sunan STK'ların sayısına bölünseydi STK başına düşen ortalama gelir daha yüksek olacaktı (58,730 Avro).

STK'ların Gider Dağılımı, 2014



Makedonya'daki STK'ların toplam gideri olan 60.226.397 Avro'nun içerisinde en büyük pay (%59) "diğer giderler" kalemine aittir. Bu kalem ödeme işlemleri, kredi faizleri ve borçlanmalar, sigorta primleri, harcırah ve iş gezileri için seyahat masrafları, çalışanlar ve vatandaşların masraf geri ödemeleri, negatif döviz kuru farkları, üyelikler, uluslararası işbirliği giderleri ve devredilen fonları içermektedir. Bunu %16 ile maaşlar ve ilgili giderler takip ederken, destek, bağış ve diğer harcamalar %12'sini, yarı zamanlı görevler %8'ini ve harcırah giderleri %5'ini oluşturmaktadır. Maaşlar ve huzur hakları ile ilgili tüm ödemelerin toplam giderin neredeyse üçte birini (%30) oluşturduğu paylaşıma değer bir bilgidir. Yeniden kayıt olan STK'ların ortalama giderleri 14.491 Avro iken, nihai mali raporlarını yayınlayan STK'ları 43.391 Avro olmuştur.

51 <http://countryeconomy.com/gdp/macedonia>

Makedonya’daki STK’ların toplam çalışan sayısı 2014 yılında 1.897 (tam istihdam) olmuştur ve bu rakam aynı yılda Makedonya’da istihdama katılan tüm nüfusun %0,38’ini oluşturmaktadır. Bu yüzde Karadağ ve Sırbistan’la neredeyse aynı orandadır. Yeniden kayıt olan STK başına düşen tam zamanlı çalışan ortalaması 0,46 olurken, nihai mali raporunu yayınlayan STK başına düşen ortalama çalışan sayısı 1,4 olmuştur. STK’larda tam zamanlı çalışanlardan daha çok, sözleşmeli yazar veya hizmet sözleşmesi gibi farklı kontratlarla çalışan kişilerin olması kayda değer bir bilgidir. Ancak bu veriyi Emeklilik Fonu veya İstatistik Kurumu’ndan elde etme imkanının olup olmadığı net değildir. STK’lardaki görece az olan çalışan sayısı, sektörün geliştirebileceği ve dayanabileceği sürdürülebilir bir insan kaynağı tabanının eksikliğine işaret etmektedir.

Gönüllülerin resmi sayısı bilinmemektedir. Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ÇSPB) tarafından paylaşılan veri gönüllü kartlarını temel almıştır. Bu uygulamanın 2014 yılında son bulmuş olması bu şekilde edinilen bilgilerin doğru olmadığını düşündürmektedir. Mevcut durumda gönüllülere ilişkin veriler yalnızca STK’ların yaptıkları anket çalışmalarından elde edilmektedir. Ancak bu verilerin doğruluğu da kesin değildir. Örneğin Reaktor-Research In Action⁵² tarafından yapılan araştırmada 2014 yılında vatandaşların %17’sinin bir kuruluşa üye oldukları belirtilmiştir. Bu alandaki bir başka örnek de MCIC tarafından toplumdaki gönüllü faaliyetleri (%18,4) ve STK’lara katılım göstergeleriyle (%17,6) ilgili bilgi edinmek için yapılan “Vatandaşların Sosyal Sorumlulukları 2013” isimli araştırmadır.

Makedonya için Öneriler

- Mevcut kayıt formlarının STK’ların özelliklerine göre uyarlanması,
- Kar amacı gütmeyen kuruluşların temel istatistiklerinin Makedonya Cumhuriyeti Merkezi Sicil Dairesi tarafından yayımlanması. Buna MSD tarafından sivil toplum sektörüyle ilgili halihazırda toplanan temel ekonomik verilerin düzenli bir şekilde yayımlanması da dahildir (detaylı yapısıyla toplam gelir, detaylı yapısıyla toplam gider, sektördeki istihdamla ilgili ayrıştırılmış veriler: toplam ve sözleşme tipine göre çalışan sayısı, ortalama maaşlar vb.),
- STK’larla ilgili tüm verilerin ücretsiz bir resmi belge olarak MSD internet sitesinden indirilebilmesinin sağlanması,
- Devlet İstatistik Kurumu’nun sivil toplum sektörüyle ilgili belirli istatistik verilerini toplama, analiz etme ve yaygınlaştırma uygulamalarını araştırması,
- Düzenli istatistik programlarında STK’larla ilgili veri toplama, analiz ve sunmanın gerekliliği ve öneminin artırılması için İstatistik Konseyi’ndeki STK temsilcisinin yetkilerinin güçlendirilmesi,
- Sivil toplumla ilgili düzenli şekilde toplanmayan verilerin elde edilmesi için, STK’larla İşbirliği Birimi’nin kolaylaştırıcı rolünün desteklenmesi,
- Tüzel Kişilerle İlgili Bilgilere Erişim Özgürlüğü Kanunu ve Kamu Sektörü Verisi Kullanma Kanunu’nu gibi haklardan faydalanılarak kamu kurumlarının STK’larla ilgili topladığı verilerin erişilebilirliği ve açıklığının izlenmesi,

- STK'lar ve sivil toplumun gelişimiyle ilgili stratejik belgelerin (örneğin Sivil Toplumla İşbirliği Stratejisi, Açık Yönetim Ortaklığı vb.) sistematik veri toplamanın önemini ve gerekliliğini yansıtacak şekilde gözden geçirilmesi ya da güncellenmesi için savunuculuk çalışmalarını yapılması ve,
- Gönüllülükle ilgili sistematik veri toplanması ve gönüllülüğün mali katkısı ile toplamayı GSMH'ye katkısını hesaplamaya olanak sağlayacak yöntemlerin geliştirilmesi gerekmektedir.

Karadağ

Veri Toplama ile İlgili Durum

Karadağ’da kar amacı gütmeyen sektör ile ilgili verilerin toplanması, analiz edilmesi ve yayımlanması aşağıda yer alan üç ana özellikte yansıtılmıştır.

Öncelikle, raporda yer alan diğer ülkelerden farklı olarak Karadağ İstatistik Bürosu’nda STK’larla temas kurması için resmi olarak görevlendirilmiş bir yetkili bulunmaktadır.⁵³

STK’larla işbirliğinden sorumlu irtibat kişinin görevi, İdari Birimler ile Kar Amacı Gütmeyen Kurumların İşbirliği için Yöntem ve Prosedür Yönetmeliğinin 16. maddesi (Karadağ Resmi Gazetesi 07/12) ile tanımlanmıştır. Bu kararname ile her kamu idaresi biriminin STK’larla işbirliğinden sorumlu bir görevlisi olması zorunlu hale getirilmiştir. Bu yetkilinin iletişim bilgileri ilgili kamu idaresi biriminin internet sitesinde yer almaktadır.

Makedonya örneğinde de olduğu gibi, Karadağ yukarıda bahsedilen kararname ile belirlenmiş kurallar çerçevesinde bünyesinde sivil toplum sektörünü temsil eden bir üyesi bulunan ve bir istişare ve meslek birliği olan İstatistik Konseyi’ne sahiptir. “İstatistiki kültür ve birikimi geliştirme ve resmi istatistik kullanıcılarının ihtiyaçlarını karşılama amacıyla hükümet, Resmi İstatistikler ve Resmi İstatistik Sistemi Kanunu’nun (Karadağ Resmi Gazetesi 18/12) 4. fırlında tanımlandığı şekilde bir istişare ve meslek birliği olarak İstatistik Sistemi Konseyi (bundan sonra “Konsey” olarak anılacaktır) kurmalıdır.”⁵⁴ Bu, sivil toplum sektörünün Karadağ’ın istatistik sisteminin gelişimine doğrudan etki etmesi için gerçek bir fırsata sahip olduğu anlamına gelmektedir.

STK’larla ilgili şeffaf ve erişilebilir verilere erişmek için farklı seçenekler bulunmasına rağmen, Karadağ Hükümeti’nin 26 Aralık 2013’te yaptığı toplantıda kabul edilen 2014-2016 Karadağ’da Sivil Toplum Kuruluşlarının Gelişim Stratejisi’nde⁵⁵, sivil toplum kuruluşlarına ilişkin istatistiklerin yetersiz olduğu şeklinde bir değerlendirme yapılmıştır.

Gerçekleştirilmesi gereken stratejik öncelikler ve önlemlerden biri olarak gösterilen 4.4. numaralı “Sivil Toplum Kuruluşlarının Çalışması İçin Teşvik Edici Ortamın Sağlanması” stratejik hedefinin 4.4.5. no’lu “STK’ların İstatistikleri ve Kayıtları” maddesindeki değerlendirmeye göre “Sivil toplum kuruluşlarıyla ilgili istatistik ve kayıtlar, bir kanun ve ikincil mevzuatla veya yetkili devlet idare birimleriyle ayrıca

53 STK ile temas, Genel idare, insan kaynakları ve finans, Vasiljević Ana, önder; Tel +382 20/226-534; Faks +382 20/230-7814; E-posta: ana.vasiljevic@monstat.org;

54 <http://www.monstat.org/eng/page.php?id=14&pageid=14>

55 <http://www.osce.org/montenegro/124433>

denetlenmemektedir. Karadağ'daki STK'ların özellikle gelişimleri konusundaki ihtiyaçlarını ve işleyişlerini daha iyi değerlendirmenin önündeki önemli engellerden biri; çalışanlar ve gönüllüler, gelirler (yurt içinden ve uluslararası kaynaklardan yapılan bağışlar, ekonomik faaliyetler, üyelik aidatları vb.), çalışmalarını için ofisler ve teknik ekipmanlarla ilgili resmi verilerin bulunmamasıdır. Bu eksiklikler; sivil toplum alanının geliştirilmesi yönünde politikaların belirlenmesi, ulusal ve yerel yönetimlerin STK'lara sağlaması gereken desteklerin planlanmasını zorlaştırmaktadır." Yukarıda bahsedilenlerin temelinde, STK'ların çalışmalarının niteliğini yansıtan belirli verilerin izlenmesi ve yetkili kurumların (istatistik, vergi ve ilgili diğer kurumlar) toplamakla sorumlu oldukları verileri sisteme düzenli olarak girilmesinin sağlanması gerekmektedir. Özellikle tüzel kişilerle ilgili bölümde STK'ların kendine özgü doğaları dikkate alınarak bilanço doldurmaları teşvik edilmesi gerektiği için Muhasebe ve Denetim Kanunu'nun iyileştirilmesi öneriler arasında yer almaktadır. Bu değişikliğin Karadağ'daki STK'ların çalışmalarının şeffaflığı ve gelişmeleri üzerinde doğrudan etkisi olan izleme faaliyetleri, personel yapısı ve finansal operasyonları için önemli olan verileri elde etmeyi sağlayacağı düşünülmektedir. Buna ek olarak, AB Müktesebatı 23. Bölüm'deki Aksiyon planı da bu alanda gelişme kaydedilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Mevcut durumda STK'ların sayısı, toplam gelirler, toplam giderler, gelir ve giderlerin dağılımı, çalışan sayısı ve ortalama maaşlar gibi bazı bilgilere ulaşmak mümkündür. Ancak bu bilgiler, STK'lar için özel olarak ayrıştırılmamakta ve yayımlanmamaktadır.

Sivil toplumla ilgili veri ve istatistiklere Karadağ İstatistik Kurumu'nun yanı sıra, Maliye/Vergi Dairesi Bakanlığı ile Engelli ve Emekli Fonu aracılığıyla da ulaşılabilmektedir.

Bosna Hersek örneğinde de açıklandığı gibi, tüzel kişilerin faaliyet sınıflandırmasında belirlenmiş kodlarıyla kolayca tanımlanması olanak sağlanmalıdır. Karadağ'daki⁵⁶ STK'lar, "belirli grupların çıkarlarını temsil eden veya fikirlerini tanıtan" kuruluşlarla ilgilenen "S" bölümü - diğer hizmetler, alan 94 ile tanımlanabilir. Bu kuruluşlar genellikle bir üyelik temeline bağlı olarak çalışır ancak dışarıdan isteyenler de faaliyetlerine katılabilirler.

Bu kuruluşlar alan 94 altında; çalışanların, serbest meslek erbaplarının ve bilimsel toplulukların çıkarlarına hizmet eden (9411, meslek dernekleri ve işveren derneklerinin faaliyetleri; 9412, bilirkişi derneklerinin faaliyetleri ve 9499, diğer üyelik temelli kuruluşların faaliyetleri - dini, siyasi, kültürel, eğitimsel konularla ilgili fikirleri ve faaliyetleri tanıtmak veya eğlence faaliyetleri), kuruluşlar olarak tanımlanabilirler.

Farklı faaliyetler altında sınıflandırılarak halihazırda veriler toplandığı ve ayrı yayınlar olarak basıldığı için, STK'lara yönelik verilerin ayrı şekilde toplanmasını talep etmek anlamlıdır (eğer kodlarla ilgili öngörüler doğruysa ve STK'lar bu kodlarla kolayca tanımlanabilirlerse). Aynı şekilde, çalışanlarla ilgili veriler Emekli ve Engelli Fonu⁵⁷ aracılığıyla düzenli bir şekilde toplanmaktadır (her işverenin her ay her bir çalışan için bu birime gönderdiği belirli anketlere dayanarak). Bu da, istenmesi halinde kullanılacak bir başka potansiyel veri kaynağıdır. STK'ları diğer tüzel kişiliklerden ayıran özgün bir kodun olup olmadığı araştırmaya değerdir.

56 <http://www.monstat.org/userfiles/file/klasifikacije/2.%20Publikacija%20KD%202010.pdf>

57 <http://www.fondpio.me>

Karadağ’daki Sivil Toplum Sektörüyle İlgili Temel Ekonomik Veriler

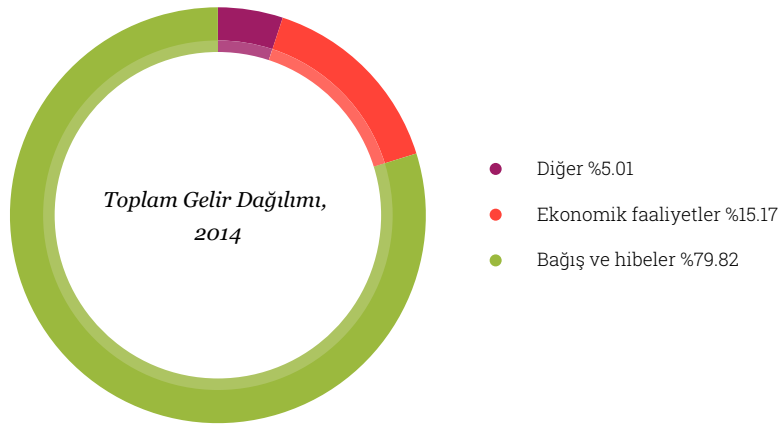
STK’larla ilgili tabloda (ve ardından gelen metinde) yer alan tüm ekonomik veriler, 2014 yılında finansal raporlarını Vergi Dairesi’ne sunan 1.137 STK’ya aittir. Bu sayı Karadağ’daki toplam kayıtlı STK sayısının %34,5’ine denk gelmektedir.

Nüfus (son nüfus sayımı 2011) ⁵⁸	620.029
2014 yılında STK’ların toplam sayısı ⁵⁹	3.300
STK başına düşen vatandaş sayısı	188
Ekonomik Performans Verileri	Karadağ (2014)
GSMH ⁶⁰	3.425.000.000
STK gelirlerinin GSMH’deki %’si	%0,58
Toplam STK geliri	19.889.292
Ekonomik faaliyetlerin toplam geliri ⁶¹	3.016.225
Bağış ve hibelerden gelen toplam gelirler	15.876.546
Diğer gelirler	996.521
Toplam STK giderleri ⁶²	Bilgi yok
Vergiler	2.412.946
STK’larda çalışanların sayısı ⁶³	776
Toplam çalışan sayısı ⁶⁴	210.900
STK çalışanlarının toplam iş gücündeki %’si	0,37
STK başına düşen çalışan sayısı	0,24
Gönüllü sayısı	Bilgi yok

Resmi verilere göre 2014 yılında Karadağ'da 3.300 STK vardı. Bu kuruluşlardan 3.104'ü (%94,1) sivil toplum örgütü, 99'u (%3) vakıf ve 97'si (%2,9) yabancı kuruluşların temsilcilik ofisleridir.

Karadağ'da kuruluş başına düşen ortalama vatandaş sayısı (188), diğer ülkelere kıyasla en düşük seviyededir.

Toplam Gelir Dağılımı, 2014



2014 yılında STK'ların toplam geliri 19.889.292 Avro olmuştur. Bu miktarın yaklaşık %80'i bağış ve hibelerden, %15'i ekonomik faaliyetlerden (satılan mallar, ürünler, hizmetler, kira gelirleri vb.) ve yalnızca %5'i diğer kaynaklardan gelmiştir. Vergi Dairesi'nin, tek bir STK'nın bu gelirin yarısını kazandığını belirttiği raporunun ardından CRNVO, ekonomik faaliyetlerle ilgili verilerin yeniden kontrol edilmesini talep etmiştir.

Karadağ'daki STK'ların toplam geliri 2014 yılı GSMH'sinin⁶⁵ %0,58'ini oluşturmaktadır.

Karadağ, STK başına düşen ortalama 6.027 Avro gelir ile rapora dahil edilen ülkeler arasında en düşük gelire sahip ikinci ülkedir.

58 <http://monstat.org/userfiles/file/publikacije/godisnjak%202014/stanovnistvo.pdf>

59 STK'ların kayıtları: <http://www.dokumenta.me/nvo/>

60 <http://countryeconomy.com/countries/montenegro>

61 Vergi idaresi verilerine göre, bir STK ekonomik faaliyet sonucu 1.586.023,00 Euro gelir rapor etmiştir. Bu bir STK için alışılmadık yükseklikte bir miktar olduğu için CRNVO, Vergi Dairesi'nde ilave bilgi ve açıklama istemiştir ancak hala resmi cevap beklemektedir.

62 Hala Vergi Dairesi'nden resmi veri beklenmektedir.

63 Vergi Dairesi'ne göre, 8 Eylül 2015'teki veri. Ancak veri yalnızca unvanında "kar amacı gütmeyen" kelimelerini yansıtmaktadır. Bu nedenle sivil toplum sektöründe çalışanların gerçek sayısı muhtemelen daha yüksektir.

64 <http://monstat.org/userfiles/file/ars/2015/1/Saopstenje%20-%20ARS%20I%20KVARTAL%202015%20konacno.pdf>

65 <http://countryeconomy.com/gdp/montenegro>

STK Giderlerinin Dağılımı, 2014

Vergi ve ödenekler için harcanan toplam giderler 2.412.945,79 Avro’dur. STK’ların toplam giderleriyle⁶⁶ ilgili veri bulunmadığı için bu tutara ve gider dağılımının tamamına ilişkin bir analiz yapmak mümkün değildir.

Sivil toplumla verilerin parçası olması gerekmesine rağmen, bazı verilerin neden ulaşılabilir olmadığı bilinmemektedir. Örneğin, toplam gelire ilgili veriler paylaşılırken, aynı finansal rapor formundan ulaşılan toplam giderlere ilişkin veriler paylaşılmamaktadır. Eğer vergi ve ödeneklerin giderleri mevcutsa, birbirleriyle doğrudan bağlantılı oldukları için çalışan sayısı ile ilgili verilere de sahip olunması beklenebilir (vergi ve ödenekler çalışan başına toplanır).

Sivil toplum sektöründe çalışanlarla ilgili mevcut verilerin doğruluğu ile ilgili soru işaretleri bulunmaktadır. Vergi Dairesi, Eylül 2015’te 776 STK çalışanı olduğunu söylemiştir. Bu hesaplama, çalışanların unvanlarına dayanılarak yapılmıştır (sadece isimlerinde “sivil” kelimesi bulunanlar). Kuruluşun isminde “sivil” kelimesinin geçmesinin mecburi olmadığı düşünüldüğünde, muhtemelen Vergi Dairesi tarafından raporlanandan daha fazla kişi STK sektöründe çalışmaktadır.

Sivil toplum sektöründe çalışanlar Karadağ’daki toplam çalışan sayısının %0,37’sini temsil etmektedir. Gönüllülerle ilgili veri toplanmamıştır.

Karadağ için Öneriler

- STK’lar halihazırda veri sağlayan ve yukarıda bahsi geçen üç birime ek olarak farklı kamu kurumları içindeki diğer potansiyel veri kaynaklarını araştırmalıdır,
- Verilerin toplanması, analiz edilmesi ve yayınlanması süreçlerini etkilemek için var olan mekanizmaları kullanması (STK’ların irtibat kişisi, İstatistik Konseyi),
- Sivil toplum sektörü ile ilgili verileri diğer alanlardan ayırtırmak için var olan sınıflandırmaların, KDV numaraları veya kimlik numaraları gibi yöntemleri araştırılması; sivil toplum sektörü hakkında, ilgili birimler tarafından halihazırda toplanan temel ekonomik verilerin düzenli bir şekilde yayınlanması için savunuculuk yapılması (detaylı dağılımıyla toplam gelir, toplam gider, sektördeki istihdamla ilgili ayrıştırmış veriler, toplam ve sözleşme türüne göre çalışan sayısı, ortalama maaşlar vb.),
- Bu verilerin, ücretsiz bir resmi belge olarak farklı kurumların internet sitelerinden indirilebilir olması konusuna önem verilmelidir. Buna ek olarak, tüm bu verilerin tek bir belgede toplanması ve sektörle ilgili ekonomik verilerin tespit için büyük bir adım olacaktır.
- Sistemik şekilde veri toplanması, yayımlanması ve analiz edilmesine duyulan ihtiyacın önemine vurgu yapan stratejik belgelerin, verilerin ulaşılabilirliği için bir savunuculuk aracı olarak kullanılması (Karadağ’daki Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşların Gelişimiyle İlgili Strateji 2014-2016, AB Müktesebatı 23. Bölüm için Eylem Planı) ve,
- Gönüllülükle ilgili sistemik veri toplanması, gönüllü yapılan işlerin parasal değeri ve GSMH’ye katkısının hesaplanmasına olanak sağlayacak bir metodoloji geliştirilmesi.

66 Hala resmi bilgi beklenmektedir.

Sırbistan

Veri Toplama ile İlgili Durum

Sırbistan'da veri toplamayla ilgili durum, Sivil Toplumun Geliştirilmesi için Elverişli Ortam için Ulusal Strateji 2016-2020'nin⁶⁷ İzleme ve Değerlendirme (İ&D) Taslak Planı'nın hazırlık sürecinde de teyit edildiği gibi zorludur. Bu belge, bir İ&D sistemi oluşturmayı amaçlayan stratejinin tamamlayıcı parçası olarak hazırlanmıştır. Sivil toplum sektörü hakkında var olan verileri toplamak için bir temel çalışma yürütülmüştür. Bu çalışmaya göre, diğer alanlar için Sırbistan Cumhuriyeti İstatistik Kurumu (SCİK) tarafından veriler öncelikli yıllık ve düzenli olarak anket araştırma yöntemi ile toplanmasına karşın, STK'ların çalışmalarının hiçbir SCİK araştırmasında yer bulmadığı ortaya çıkmıştır. STK'larla ilgili veriler çoğunlukla Sırbistan Ticaret Sicil Bürosu (STSB) tarafından toplanmaktadır. Bazı veriler farklı kurumlar arasında dağıtılmıştır veya birkaç kurum ve/veya STK tarafından yürütülen münferit araştırmalarla toplanmıştır.

Bu durum, STSB'nin yasal olarak STK'ları ve onların finansal raporlarını kayıt altına almakla yükümlü olması ve bu nedenle sektörün büyüklüğü ve faaliyet alanıyla ilgili temel verileri toplamasıyla kısmen açıklanabilir. Tüm bunlara ek olarak, Sırbistan'daki sivil toplum sektörünün %50'sini 2010'dan beri kayıtlı STK'ların oluşturduğu için görece yeni bir alan olması, çeşitli alanları ve konuları kapsayarak, sınıflandırılmamış ve bir standardı olmayan çeşitli faaliyetlerle farklı hedef kitleleri ele alıyor olması gibi sebeplerden dolayı veri toplamak daha da zor hale gelmektedir.

Aynı zamanda çalışmanın hazırlık aşamasında bazı verilerin düzenli bir şekilde toplandığı ancak veri tabanına girilmediği ve kamuoyu ile paylaşılmadığı ortaya çıkarmıştır. Örneğin Sırbistan Emeklilik Fonu, STK'larla bağlantılı olan insanlarla (sözleşme türünden bağımsız bir şekilde), sosyal yardımlarla ve STK ile kaç yıldır bağlantısı olduğuyla ilgili bilgiler toplamaktadır. Ancak bu veriler temel çalışmadan önce hiç ortaya çıkarılmamıştır. Öte yandan sektör için hayati öneme sahip bazı veriler (örneğin gönüllülük ve örgün olmayan eğitimle ilgili veriler) ise hiç toplanmamıştır.

Yukarıda bahsedilen İ&D gelişim planı süreci, STK'larla ilgili veri toplama durumunun değerlendirilmesini sağladığı için Sırbistan'daki sivil toplum sektörüyle ilgili sistematik veri toplama ve analizinin geleceği için bir başlangıç noktası olmuştur. Mevcut veri toplama sisteminin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi için farklı kamu kurumlarının koordinasyonu, yıllık istatistiksel araştırmaların yürütülmesi ve bağımsız STK'ların katılımı gerekmektedir.

67 Taslak Strateji'nin 2015 sonu itibarıyla hükümet tarafından kabul edilmesi beklenmektedir.

STK’larla ilgili temel verilerin özeti, Kar Amacı Gütmeyen Kurumların alıřmaları⁶⁸ ile ilgili bir yıllık rapor yayınlayan STSB’nin internet sitesinde kamuoyu erişimine açıktır. Bu raporda STK’ların toplam gelir ve giderleriyle ilgili veriler bulunmaktadır. Ancak bu veriler STK’lara özgü olan gelir kaynaklarına uyarlanacak şekilde yapılandırılmamıştır. STSB daha detaylı ve spesifik veri paylaşmak için ücret talep etmektedir. Kamu kurumları ihtiyaç duydukları verileri, veriyi toplayan herhangi bir kurumdan ücretsiz olarak temin edebilmektedir.

68 http://www.apr.gov.rs/LinkClick.aspx?fileticket=cTuqyulHs_4%3d&tabid=286&portalid=0&mid=1717

Sırbistan'da Sivil Toplum Sektörüyle İlgili Temel Ekonomik Veriler

Nüfus (2011 nüfus sayımı ⁶⁹)	7.186.862
Toplam STK sayısı (dernekler: 22.838; vakıflar & anavamlık fonları: 556) ⁷⁰	23.394
STK başına düşen vatandaş sayısı	307
Ekonomik Performans Verileri	Sırbistan (2013)

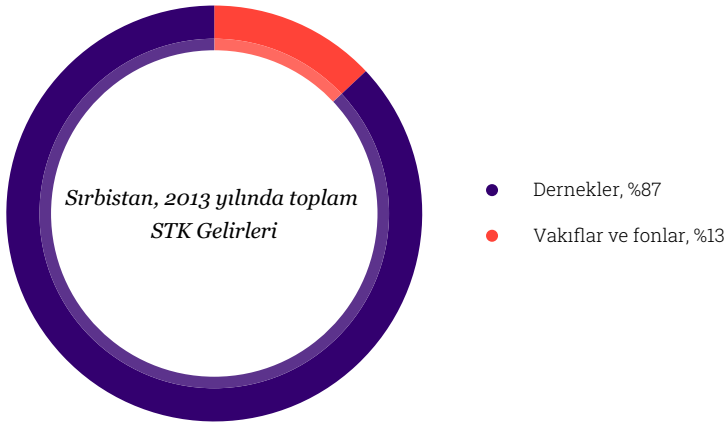
	<u>TOPLAM</u>	<u>Dernekler</u>	<u>Vakıf ve Fonlar</u>
GSMH ⁷¹	34.263.000.000		
STK gelirlerinin GSMH'deki %'si	%0,74		
Toplam STK geliri	254.713.543	222.195.480	32.518.063
İşletme geliri	244.199.250	213.209.747	30.989.503
Finansal gelirler	5.096.108	4.117.888	978.220
Diğer gelirler	5.349.145	4.801.178	547.967
Bitecek işlerin net karı	69.040	66.667	2.373
Toplam STK giderleri	247.615.305	215.451.510	32.163.796
İşletme giderleri	227.093.089	199.289.206	27.803.883
Finansal giderler	2.836.640	2.319.825	516.815
Diğer giderler	17.232.574	13.389.921	3.842.653
Bitecek işlerin net zararı	453.002	452.557	445
Çalışanlar ve sözleşmeli kişilerin sosyal güvenlik giderleri	8.580.129	7.740.666	839.463
Bir dönemin vergi gideri	689.572	601.475	88.098
STK çalışanlarının toplam sayısı	6.729	6.170	559
Ülkedeki toplam çalışan sayısı ⁷²	1.715.164		
STK çalışanlarının toplam iş gücündeki %'si	%0,39	%0,36	%0,03
Gönüllü sayısı	Bilgi yok	Bilgi yok	Bilgi yok
STK çalışanlarının ortalama maaşı (brüt)	591	454	728
Döviz kuru: 1 EUR = 114,6 RSD			

Sırbistan Ticaret Sicil Bürosu’na (STSB)⁷³ göre, Sırbistan’da 26.076’sı dernek ve 655’i vakıf ve anavarlık fonları olmak üzere toplam 26.371 STK bulunmaktadır. 2013 yılında ise Sırbistan’da 22.838’i dernek (%97,6) ve 556’sı vakıf ve fon (%2,4) olmak üzere toplam 23.394 STK bulunmaktaydı.

STK’ların Gelir Dağılımı, 2013

Vakıflar/anavarlık fonları ve dernekler farklı yasalara tabidir ve farklı bakanlıklar tarafından denetlenmektedir. Ancak STSB, tüm bu tüzel kişiliklerin kayıt süreçlerinden hem de kayıt olan kuruluşlara ait verilerin toplanmasından sorumludur. Dernek ve vakıfların tüzel kişilik kazanmak için herhangi bir varlık ya da sermayeye sahip olması şartı aranmamaktadır. Ancak bir anavarlık fonu kurabilmek için bazı temel varlık ve/veya sermaye şartları bulunmaktadır (30,000 Avro karşılığı Sırp Dinarı). Anavarlık fonları için varlık ya da sermayeyi koruma zorunluluğu da bulunmaktadır.

Sırbistan, 2013 yılında toplam STK Gelirleri



2013 yılında STK gelirlerinin %87’sini dernekler, %13’ünü vakıf ve anavarlık fonları oluşturmuştur. Bu durum vakıf ve anavarlık fonlarının sayısının az olması ile açıklanabilir. Sırbistan’daki vakıf ve fonların %40’ı son beş sene içinde kurulmuştur.

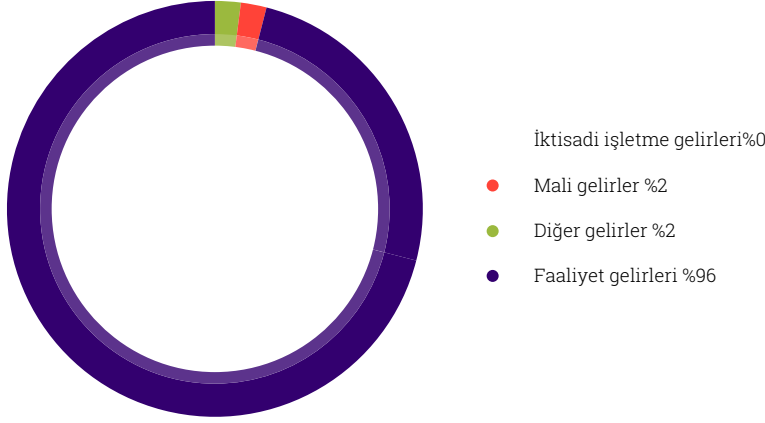
69 <http://webrzs.stat.gov.rs/WebSite/userFiles/file/Aktuelnosti/StatGod2015.pdf>

70 <http://www.apr.gov.rs/>

71 <http://countryeconomy.com/gdp/serbia>

72 2013’teki yıllık ortalama
<http://webrzs.stat.gov.rs/WebSite/Public/ReportResultView.aspx?rptKey=indId%3d240201IND01%2635%3d6%262%3d%23last%233%2633%3d0%2c1%2c2%2623%3d0%2c2%26sArealId%3d240201%26dType%3dName%26IType%3dSerbianLatin>

73 <http://www.apr.gov.rs/eng/Home.aspx>



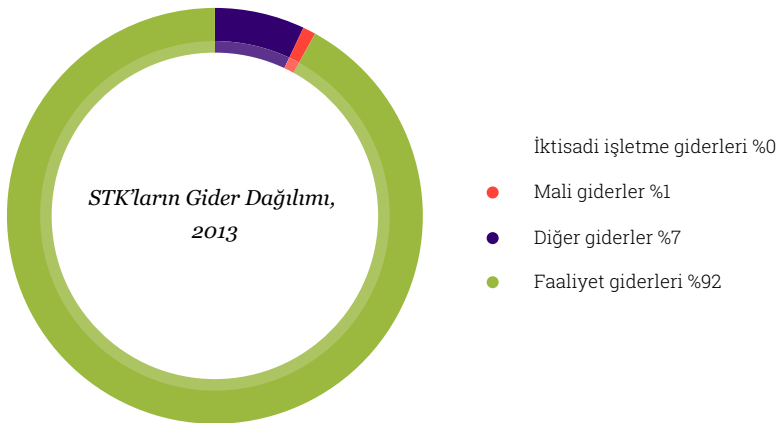
STSB'ye göre, Sırbistan'daki STK'ların %76'sı 2013 yılı finansal raporlarını yayınlamıştır. Finansal raporlardan alınan verilere göre, 2013 yılında STK'ların toplam gelirleri 254.713.543 Avro'dur. Bu gelirlerin %96'sı faaliyet gelirlerinden geri kalan %4'ü ise mali ve diğer gelirlerden elde edilmiştir. STK'ların gelir dağılımına ilişkin yeterince detaylı veri olmasa da dernekler ile vakıf ve anavamlık fonlarının gelir dağılımının neredeyse aynı olduğunu söylemek mümkündür.

2013 yılında Sırbistan'daki STK'ların toplam gelirleri, Sırbistan GSMH'sinin %0,74'ünü oluşturmuştur.

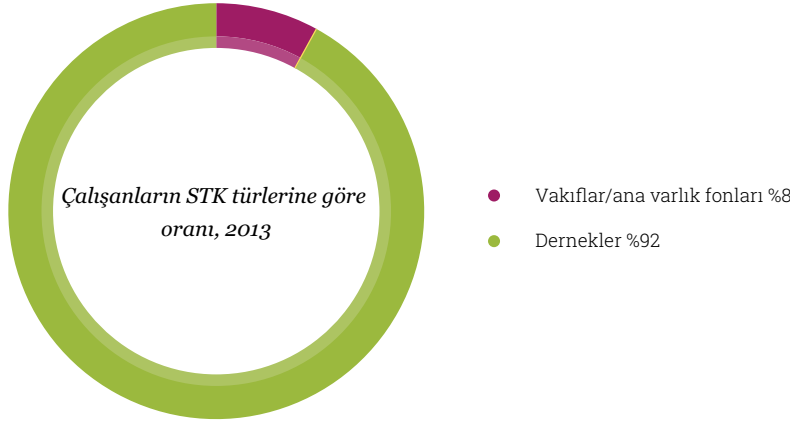
STK başına düşen ortalama gelir 2013 yılında 10.888 Avro olmuştur. Ancak dernekler (9.781 Avro) ve vakıflar (58.486 Avro) arasındaki ortalama gelir farkını vurgulamak önemlidir. Finansal rapor yayımlayan STK sayıları temel alınarak hesaplandığında - STK'lar için 14.353 Avro, dernekler için 12.841 Avro ve vakıflar için 73.570 Avro - ortalama gelir daha yüksek çıkmaktadır.

Daha önce de bahsedildiği gibi, STSB'nin rapor özetinde sunulan gelir dağılımı sivil toplum sektörünün özelliklerini detaylı bir şekilde yansıtmamaktadır. Örneğin, STK gelirlerinin ne kadarlık bir bölümünün hibe ve bağışlardan veya üyelik aidatlarından geldiği bilinmemektedir.

STK'ların Gider Dağılımı, 2013



Sırbistan'daki sivil toplum sektörünün 2013 yılı giderlerinin toplamı 247.615.305 Avro olmuştur. Bu tutarın %92'si faaliyet giderleri için harcanmıştır. Mali giderler, toplam giderlerin %1'ini oluştururken, diğer giderler %7'si olmuştur. STK başına düşen ortalama gider 9.508 Avro'dur. Toplam STK giderlerinin %3,5'ine denk gelen insan kaynakları ve sosyal güvenlik giderleri ise 8.508.129 Avro'dur. Gelirlerle ilgili bölümde de olduğu gibi, STK giderlerinin dağılımı ile ilgili detaylı bilgi bulunmamaktadır.



STSB verilerine göre, 2013'de Sırbistan'daki STK'larda her ayın sonundaki ortalama çalışan sayısı 6.279 olmuştur. Çalışanların %92'si derneklerde, %8'i ise vakıf ve anavakıf fonları tarafından istihdam edilmiştir. Bu rakam, aynı yıl içinde Sırbistan'da istihdama katılan toplam kişi sayısının yalnızca %0,39'unu temsil etmiştir. Dernek başına 0,27 ve vakıf ile anavakıf fonları başına 1,01 olmak üzere, STK başına ortalama 0,29 kişi istihdam edilmiştir.

STK'larda hizmet ya da telif hakları gibi farklı sözleşmelerle çalışanların sayısının tam zamanlı çalışanlardan fazla olduğu görülmektedir. Bu durum sivil toplum sektöründe istihdam edilenlerin sayısını iki katına çıkartmaktadır. Bu bilgi, 2013 yılında Sırbistan'da STK'larda farklı türde sözleşmelerle çalışan 14.206 kişi olduğunu ve bu sayının aynı yıl istihdama katılan toplam kişi sayısının %0,83'ünü temsil ettiğini gösteren Emeklilik Fonu verileriyle de teyit edilmiştir.

Sırbistan'da gönüllü sayısı, gönüllük yapmak için harcanan zaman saatleri ve gönüllülüğün mali değeriyle ilgili sistematik ve kapsamlı veri bulunmamaktadır. Çalışma, İstihdam, Emeklilik ve Sosyal İşler Bakanlığı tarafından Gönüllülük Yasası çerçevesinde (gönüllülük çalışmalarını organize edenleri ve gönüllüleri kayıt altına alarak, organizatörlerden raporlar isteyerek vb.) belirlenen şekilde bazı veriler toplanmaktadır. Ancak çoğu STK bahsi geçen rapor ve bilgileri paylaşmadığı için bu verilerin güvenilir olduğunu söylemek mümkün değildir. Örneğin, 2011⁷⁴ yılında yapılan son araştırma Sırbistan'da 150.000'den fazla aktif gönüllü olduğunu gösterirken, Bakanlık verileri 2014 yılında 1.166 kayıtlı gönüllü olduğunu göstermektedir.

Sırbistan için Öneriler

- Kabul edilecek olan Ulusal Strateji ve İ&D planının uygulanması. STK'lar; verilerin bu belgelerin öngördüğü şekilde toplanması, analiz edilmesi ve yayınlanması konularında ısrarcı olmalıdır. Bu konuda başarıya ulaşılması için ulusal stratejinin kapsadığı farklı bölümlere yönelik olarak farklı savunuculuk kampanyaları geliştirilmesi gerekir.
- Sivil toplum sektörünün mali performansı ile ilgili şeffaf ve detaylı verilerin elde edilmesine ve daha detaylı bir şekilde yayınlanmasına önem verilmesi (dernekler, vakıf ve anavaklık fonları ile ilgili detaylı gelir ve gider dağılımları),
- Gönüllülükle ilgili sistematik veri toplanmasına ve gönüllü yapılan işlerin mali değerinin ve GSMH'ye katkısının hesaplanmasına olanak sağlayacak bir yöntem geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

Türkiye

Veri Toplama ile İlgili Durum

2014 Sivil Toplumun Gelişimi için Elverişli Ortamın İzlenmesi Raporu'nda⁷⁵ da bahsedildiği üzere, Türkiye'de vakıf ve dernekler farklı kanunlara tabidir ve farklı kamu idareleri tarafından denetlenmektedir. İdari ve rehberlik görevlerinin yanı sıra, STK verilerini toplamak ve istatistik tutmakla görevli iki kamu kuruluşu Dernekler Dairesi Başkanlığı (DDB) ve Vakıflar Genel Müdürlüğü'dür (VGM). Dernek ve vakıflar, DDB ve VGM'ye yaptıkları yıllık bildirimlerde güncel verileri paylaşmakla yükümlüdür. Dernekler ve vakıflarla ilgili temel verileri kamuoyu ile paylaşmaya yönelik yakın zamanlarda başlayan girişimlere rağmen, kamu kurumlarının, internet sitelerinde halka açık olarak paylaşılan bilgi ve veriler nitelik ve nicelik açısından yeterli değildir. STK istatistikleri Türkiye İstatistik Kurumu tarafından hazırlanan resmi istatistik programına henüz dahil edilmemiştir.

Dernekler Dairesi Başkanlığı, e-devlet uygulamalarının parçası olarak 18 Şubat 2013 tarihinde yürürlüğe giren DERBIS (Dernekler Bilgi Sistemi) aracılığıyla derneklerle ilgili veri toplamaya başlamıştır. Şubat 2013'den bu yana derneklerin yarısından fazlası sistem veri tabanına profillerini girmiş ve yıllık raporlarını elektronik ortamda yayınlamıştır. Bundan önceki yıllarda dernek verileri kamuoyu ile paylaşılmamıştır. Gönüllülerle ilgili veriler DDB ve VGM tarafından yıllık olarak toplanmaktadır. VGM bu verileri yayımlasa da, DDB henüz yayımlamamış veya kamuoyuyla paylaşmamıştır. 2014 yılı itibarıyla DDB, derneklerle ilgili daha önce ulaşılamayan ilave verilere erişim imkanı vermiştir.

STK'ların benzer verileri farklı kamu kurumları ile paylaşması gerekliliğinin tekrarlara ve STK'lar üzerinde fazladan yüke sebep olduğu görülmektedir. Örneğin, tüm dernek ve vakıflar DDB ve VGM'ye sundukları verilerin yanı sıra vergi dairelerine gelir ve gider yapıları ile ilgili belgeler de sunmak zorundadır. Benzer bir şekilde, STK'larda çalışanlarla ilgili tüm veriler yıllık olarak DDB ve VGM tarafından toplanmaktadır. Ayrıca Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı da tüm çalışanların kayıtlarına sahiptir.

Bu raporda yer alan verilerin bir kısmı henüz halkla paylaşılmadığından bir hazırlık çalışması olarak değerlendirilmelidir. Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV), bu verilere 2013 yılında AB Sivil Toplum Rehberleri ile ilgili çalışmak üzere bir araya gelen AB çalışma grubu aracılığıyla ulaşmıştır. Bu veriler; gönüllü sayısı, derneklerde çalışan tam zamanlı personel sayısı, derneklerin gelir kaynakları ve derneklere uygulanan cezaların sayısı ile ilgili bilgileri içermektedir. Bununla birlikte kamu kurumları tarafından paylaşılan bilgiler belli bir standarda sahip değildir. Örnek olarak, VGM tüm vakıflarla ilgili istatistik bilgilerini derleyip, araştırma maksatlı kullanım için zor olan tek bir PDF belgesi olarak internet sitesine yüklemektedir.

75 <http://monitoringmatrix.net/monitoring-matrix/civil-society-and-civil-society-development-in-turkey-2014/>

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu (No. 4982, 9/10/2003) bilgiye erişim için bazı kısıtlamalar getirmekte ve kamu kurumlarının açık, şeffaf ve erişilebilir olmalarını gerektiren ilkelerin gerekliliklerini karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Bu Kanun kapsamında kamu kurum ve kuruluşları, kamuoyu tarafından erişim için talep edilen bilgiler; (1) ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz gerektiriyorsa; (2) devlet sırrı kapsamında ise; (3) ulusal güvenlik ve ekonomik çıkarlarına zarar verecek nitelikte ise (4) kamuoyunu ilgilendirmeyen ve sadece kendi personeli ile kurum içi uygulamalarına ilişkin düzenlemeler ile ilgili ise; kamu kurum ve kuruluşları başvuruları reddetme yetkisine sahiptir.⁷⁶ Devlet sırrı, ulusal güvenlik veya ülkenin ekonomik çıkarları gibi kavramlar yasal çerçevede tanımlanmadığından kamu kurumlarının bu konuları nasıl yorumladığı önem kazanmakta ve keyfi uygulamalara sebebiyet verebilmektedir. Örneğin, TÜSEV 2014 yılında Bakanlıkların STK'larla ilişkileri konusunda kamu bilgilerine erişmek için ilgili bakanlıklara yirmi ayrı bilgi edinme başvurusunda bulunmuştur. Bu isteğe cevap veren on altı bakanlıktan dördü bilgi paylaşmayı daha fazla araştırma istendiği gerekçesiyle reddetmiştir (Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 7. ve 12. maddelerinde belirtilen hakkını kullanarak). Dört bakanlıktan ise hiçbir yanıt alınamamıştır. Bunlara ek olarak, bakanlıklar Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ile ilgili talepler için farklı internet sitesi uygulamaları kullanmaktadır. Bu uygulamaların bazılarının kullanımı kolay olsa da, bir kısmı verimsizdir.⁷⁷

76 Sivil Toplum İzleme Raporu 2013-2014. TÜSEV. http://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/Izleme_Raporu_2013_2014.pdf

77 Daha fazla bilgi için lütfen Ocak 2014'te düzenlenen Bilgi Edinme Hakkı Uygulamaları Odak Grup Toplantısı tarafından sunulan değerlendirme ve tavsiyelere başvurunuz: http://www.tacso.org/doc/tr_rim_report.pdf

Türkiye'de Sivil Toplum Sektörü Hakkında Temel Ekonomik Veriler

Nüfus (2013)	76.667.864		
Toplam STK sayısı, 2013: (97.970 dernek & 4.757 vakıf) ⁷⁸	102.727		
STK başına düşen vatandaş sayısı	746		
Ekonomik Performans Verileri	Türkiye (2013)		
	<u>TOPLAM</u>	<u>Dernekler</u>	<u>Vakıflar</u>
GSMH ⁷⁹	616.345.000.000		
STK gelirlerinin GSMH'deki %'si	1,34		
Toplam STK geliri	8.282.157.668	3.042.800.238	5.239.357.430
Gelirlerin dağılımı			
Yurtdışından alınan yardım ve bağışlar	99.937.971	53.351.626	46.586.345
Üyelik aidatları	1.242.954.528	281.107.138	961.847.390
Kamu fonları	700.129.748	148.322.519	551.807.229
Bağış ve yardımlar	2.852.556.908	1.265.006.707	1.587.550.201
Ekonomik faaliyetlerden elde edilen gelirler	143.919.981	79.662.953	64.257.028
Mali gelirler	994.752.282	175.475.173	819.277.108
Diğer gelirler	2.178.486.458	970.454.329	1.208.032.129
Kira gelirleri	69.419.792	69.419.792	
STK giderlerinin toplamı	4.916.022.161	2.561.770.347	2.354.251.814
Giderlerin Dağılımı			
Giderler	966.564.472	713.537.088	253.027.385
İnsan kaynağı giderleri	761.830.594	448.959.578	312.871.016
Amaca yönelik giderler	2.873.008.082	1.084.654.669	1.788.353.414
Diğer giderler	314.619.012	314.619.012	
Vergi giderleri (KDV + gelir vergisi + kar)	Bilgi yok		
STK'larda çalışan sayısı	50.976	33.783	17.193
İstihdama katılan toplam kişi sayısı	25.933.000 ⁸⁰		
STK çalışanlarının toplam istihdamdaki %'si	%0,20	%0,13	%0,07
Gönüllü sayısı	1.183.435	75.608	1.107.827 ⁸¹
Döviz kuru: 1 EUR = 2,87 TL (Haziran 2015, InforEuro kuruna göre)			

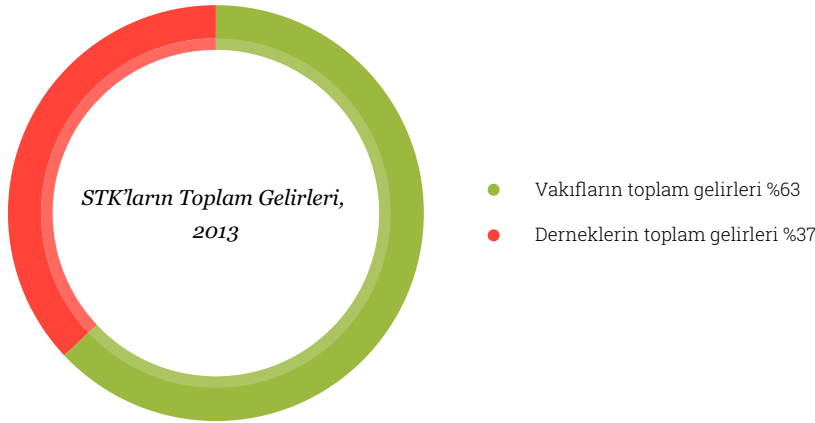
2013 yılında 97.970'i (%95) dernek ve 4.757'si (%5) vakıf olmak üzere Türkiye'deki toplam STK sayısı 102.727 olmuştur.

Vakıf ve derneklerle ilgili kanunlar gelir dağılımının farklı şekillerde yorumlanmasının da aralarında olduğu bazı farklılıklar göstermektedir. Bu nedenle raporda yer alan veriler vakıf ve dernek tüzel kişilik için ayrı ayrı sunulmuştur.

STK Gelir Yapısı, 2013

Vakıf ve dernekler, farklı kamu idareleri tarafından düzenlenen farklı yönetmeliklere tabidir. DDB ve VGM, Türkiye'deki dernek ve vakıflardan sorumlu en üst kamu makamıdır. Derneklerin aksine, vakıf kurmak için gerekli bir anavakıf bedeli bulunmaktadır.

Bir vakıf kurmak için, varlıklar (nakit de dahil her türlü taşınmaz ve taşınabilir gayrimenkul, tahvil ve bonolar ve ekonomik değeri olan haklar) vakfın belirli amacı için tahsis edilmelidir. VGM, bir vakıf kurmak için gerekli olan asgari anavakıf değerini yıllık olarak belirlemektedir. 2017 yılında vakıflar için anavakıf miktarı 60.000 TL olarak belirlenmiştir (yaklaşık olarak 16.000 Avro). Vergi muafiyetine sahip vakıf statüsü elde etmek için ise bu bedel 2017 yılı için 990.000 TL'dir (yaklaşık olarak 265.000 Avro.)



Vakıflar mevzuatına göre vakıfların anavakıflarını harcamalarına dair bir engel yoktur ancak anavakıflarını harcamaları da teşvik edilmemektedir. Vakıfların anavakıflarını kullanmadan gelirlerini arttırması esastır.⁸²

2013 yılında STK'ların toplam gelirinin %63'ünü vakıflar, %37'sini ise dernekler oluşturmuştur. Vakıfların toplam gelirleri derneklerin toplam gelirlerinden oldukça yüksektir.

78 Kaynak: T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü

79 <http://countryeconomy.com/gdp/turkey>

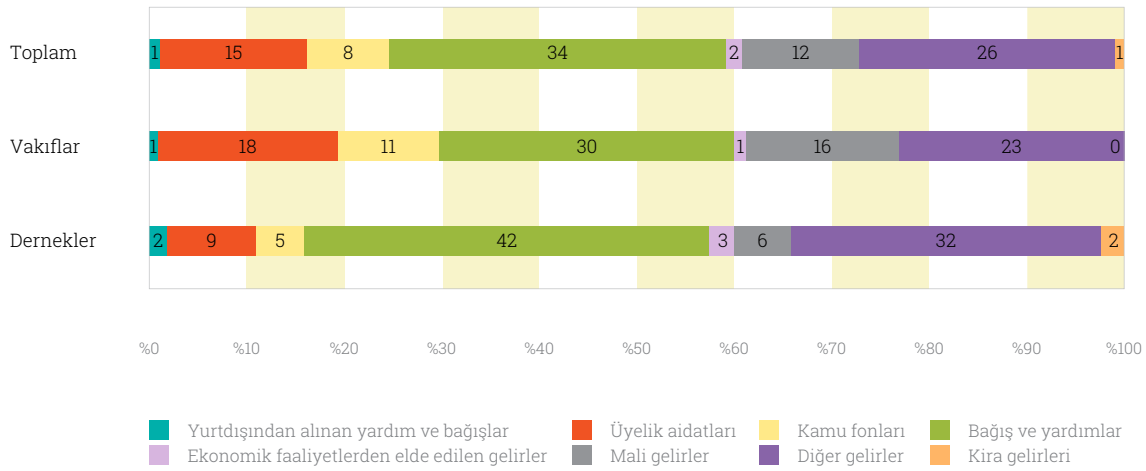
80 <http://www.turkstat.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>

81 Bu sayı, vakıfların açıklamalarına dayandığı için güvenilir değildir. Bir diğer sorun, gönüllülük/gönüllü tanımının eksikliğidir - bazı vakıflar başışçıları gönüllüleri olarak açıklamaktadır.

82 EFC raporu: http://www.tusev.org.tr/usfiles/files/Comparative_Highlights_of_Foundation_Laws.pdf

Dernek gelirleri içerisinde en yüksek gelir kalemini bağışlar oluşturmaktadır. Ayrıca gelirleri yüksek olan spor dernekleri bu verilerden ayrıştınlmadığı için, dernek gelirlerinin var olan verilerden çok daha düşük olduğu dikkate alınmalıdır. Türkiye’de derneklerin aksine, vakıf kurmak için gerekli bir anavarklık bedeli bulunmaktadır. Anavarklık kendi başına bir gelir kalemi olmasa da getirisi gelir kalemi içerisinde yer almaktadır. Ancak Türkiye’de birkaç istisna dışında güçlü ana varlığa sahip vakıf bulunmadığı için vakıf gelirlerinin başka kaynaklar tarafından desteklenmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, vakıfların gelir kaynakları arasında yer alan üye aidatları, bağışları, kamu fonları, finansal gelirler derneklerin bu gelir kalemlerine kıyasla oldukça yüksektir. Bununla birlikte, vakıflar için ‘diğer gelirler’ adı altında raporlanan ayrı bir gelir kaynağı da bulunmaktadır.

STK’ların Gelir Dağılımı, 2013



Toplam gelir dağılımı incelendiğinde, STK gelirlerinin üçte birden biraz fazlasının (%34) bağışlardan, %26’sının diğer gelirlerden⁸³, %15’inin üyelik aidatlarından, %12’sinin mali gelirlerden ve %8’inin kamu fonlarından geldiği görülmektedir. Ekonomik faaliyetlerden elde edilen gelirler (%2), yurtdışından alınan bağış ve yardımlar (%1) ve kira gelirlerinden (%1) sağlanan gelirler ise oldukça sınırlıdır.

Vakıf ve derneklerin gelir dağılımları farklılık göstermektedir. Derneklerin gelirlerinin en büyük kısmı bağışlardan gelmektedir (%42 ulusal ve %2 yurt dışından alınan bağış ve yardımlar). Benzer bir durum vakıflar için de geçerlidir. Vakıfların da gelirlerinin en büyük kısmı bağışlardan gelmektedir (%30 ulusal ve %1 yurt dışından alınan bağış ve yardımlar) ancak toplam gelirlerinin üçte birinden azını temsil etmektedir. Diğer gelirler kalemi derneklerin toplam gelirlerinin üçte birini (%32) oluştururken, bu oran vakıflarda %23’tür. Vakıfların gelirlerinin %18’i üyelik aidatlarından gelirirken, derneklerin gelirlerinin yalnızca %9’unun bu kaynaklardan gelmesi dikkat çekicidir.

Derneklerin ortalama geliri 31.058 Avro iken, vakıfların ortalama geliri 1.101.400 Avro’dur.

Türkiye’de 2013 yılında STK’ların toplam gelirlerinin GSMH’ye⁸⁴ oranı %1,34 ile raporda yer alan ülkeler arasında en yüksek olandır.

83 “Diğer gelir”in nelerden oluştuğuna dair bir bilgi yoktur.

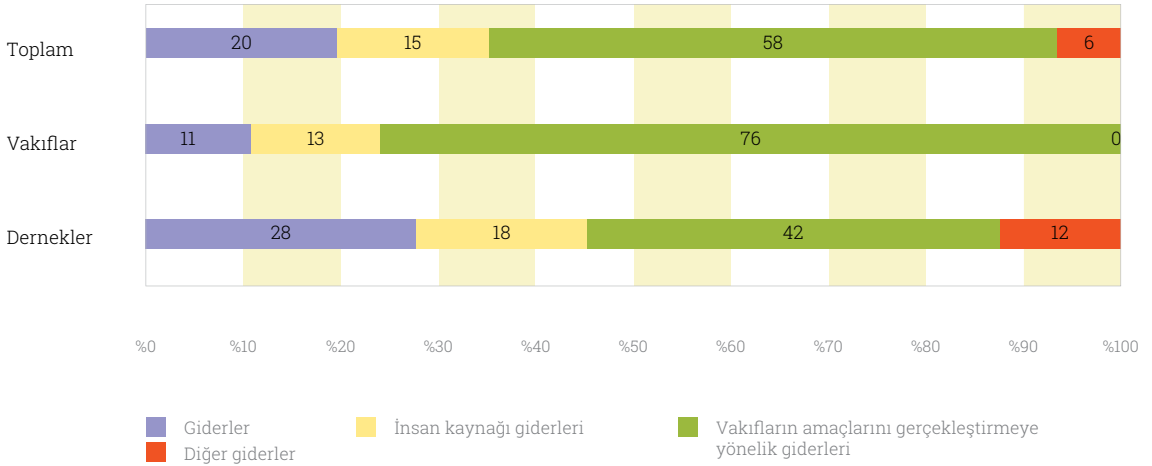
84 <http://countryeconomy.com/gdp/turkey>

STK'ların Giderleri, 2013



STK giderleri toplamının %48'i vakıflar, %52'si ise dernekler tarafından harcanmaktadır. 2013 yılında dernekler toplam gelirlerinin %84'ünü, vakıflar ise %45'ini harcamışlardır.

STK Giderlerinin Dağılımı, 2013 (%)

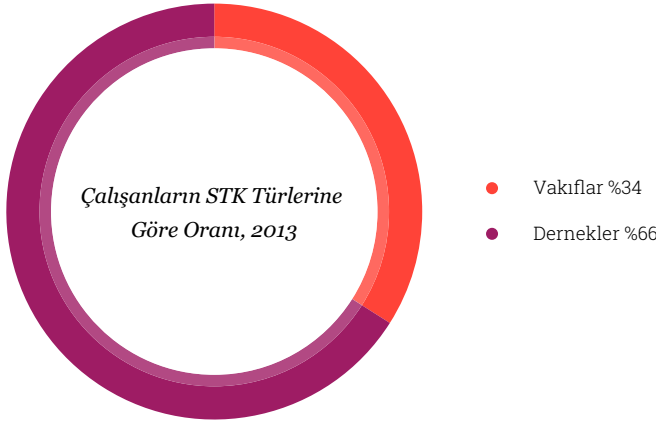


STK giderlerinde en yüksek pay (%58) "amaca yönelik giderler" kaleminden kaynaklanmaktadır. Harcamaların beşte biri (%20) "giderlerden" kaynaklanırken %15'ini insan kaynağı giderleri ve %6'sını ise diğer giderleri oluşturmaktadır.

STK'ların giderlerinin dağılımını detaylı şekilde gösterecek şekilde "amaca yönelik giderler", "giderler" ve "diğer giderler" kalemlerinin alt kırılımlarına dair detaylı bilgi bulunmamaktadır.

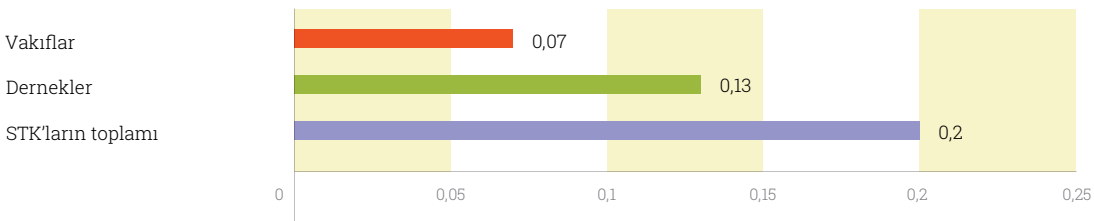
Vakıfların ve derneklerin gider dağılımları arasında gözle görülür bir fark vardır. Vakıflar giderlerinin dörtte üçünden fazlasını (%76) amaçlarını gerçekleştirmek için kullanırken, %13'ünü insan kaynağı giderlerini ve %11'ini giderleri için kullanmaktadır. Derneklerin toplam giderlerinin neredeyse yarısı (%48) amaçlarını gerçekleştirmek için kullanılırken, %28'ini giderler, %18'ini insan kaynağı giderleri ve

%12’sini diğer giderler oluşturmaktadır. Bu veriler, tüzel kişiliğe göre ortalama çalışan sayısı bilgileriyle birleştirildiğinde (aşağıdaki grafiklerdeki verilere bakınız) derneklerin insan kaynağına erişimde yaşadığı sıkıntılar görünür hale gelmektedir.



Vakıfların gelirler toplamı ve insan kaynağı giderlerinin ortalaması çok daha yüksek olmasına rağmen, derneklerdeki çalışan sayısı vakıfların iki katıdır. Çalışanların üçte ikisi (%66) derneklerde, üçte biri (%34) ise vakıflarda çalışmaktadır. Ancak dernek ve vakıf sayıları arasındaki fark dolayısıyla derneklerdeki ortalama çalışan sayısının 0,34 vakıflardaki ortalama çalışan sayısının ise 3,61 olduğunu söylemek mümkündür.

Toplam İstihdam İçindeki Paylar, 2013 (%)



STK gelirleri toplamının Türkiye GSMH’sindeki yüzdesi yer verilen diğer ülkelere kıyasla en yüksek seviyede olmasına rağmen, toplam istihdam payı %0,2 ile en düşük seviyededir. 2013 yılında derneklerde çalışanlar Türkiye’deki toplam istihdamın %0,13’ünü, vakıflarda çalışanlar ise %0,07’sini oluşturmuştur.

Türkiye raporda yer alan ülkeler arasında gönüllülerle ilgili daha sistematik şekilde veri toplayan tek ülkedir. Gönüllülerin %94’ü vakıflarla ve %6’sı derneklerde görev almaktadır. Ancak daha önce de açıklandığı gibi, Türkiye’de gönüllülüğün resmi bir tanımı olmadığından ve bazı vakıfların bağışçıları da gönüllü olarak saymalarından dolayı bu verilerin güvenilirliği sorgulanabilir.

Türkiye için Öneriler

- STK verilerinin Türkiye İstatistik Kurumu tarafından düzenlenen resmi istatistik programlarına dahil edilmesi gereklidir. Bu tür bir yaklaşımla, DDB ve VGM tarafından toplanan dernek ve vakıf verilerinin tekrarlı olarak ulusal istatistik sistemi içine katılması ve bu sayede STK'larla ilgili kamuoyuna açık verilerin nitelik ve niceliklerinin artırılması;
- Kamu kurumlarının STK'lardan daha fazla ve daha nitelikli veri toplayabilmesi için raporlama sürecinde onları yönlendirecek kılavuzlar hazırlaması;
- İlgili birimler tarafından halihazırda toplanan temel ekonomik verilerin düzenli bir şekilde yayımlanması; [detaylı kırılımlarıyla toplam gelirler ve toplam giderler, sektördeki istihdamla ilgili ayrıştırılmış veriler (toplam ve sözleşme tipine göre çalışan sayısı, ortalama maaşlar vb.)]
- STK'lara özel ve kullanıcı dostu muhasebe standartları geliştirilmesi;
- Yayımlanan verilerin kolayca erişilebilir ve anlaşılabilir olması; (kamu kurumları tarafından sunulan veriler çoğunlukla araştırma için kullanıcı dostu olmayan pdf formatındadır)
- Bilgi Edinme Hakkı Kanununun daha iyi şekilde uygulanabilmesi için çeşitli önlemler alınması ve başvuru süreçlerinin tüm kamu kurum ve kuruluşları için standart hale getirilmesi gerekmektedir. Ocak 2014'te düzenlenen Bilgi Edinme Hakkı Uygulamaları Odak Grup Toplantısı (Ocak 2014'te düzenlenen) sonucunda gündeme gelen önerilerin hayata geçirilmesi;
- STK'lar hakkında kapsamlı ve güncel veriler sunulabilmesi için ilgili kamu kurumlarının internet sitelerindeki içeriklerin standart hale getirilmesi;
- Mevcut veri toplama sisteminde karşılaşılan farklılıkların giderilmesi için gönüllülük tanımı yapılması, gönüllü çalışmanın ve gönüllülüğün GSMH'ye katkısının hesaplanmasına olanak sağlayacak bir yöntem geliştirilmesi gerekmektedir.

Ekler

Ek 1. İstatistik Verisi – Sivil Toplum Sektörünün Ekonomik Değeri – İlk Taslak

Ülke: _____

No.	Ekonomik Performans Verileri	Mevcut (Evet/ Hayır)	EVET ise (veri varsa), kimin topladığı ⁸⁵	EVET ise, verinin yayımlandığı/ bulunduğu yer		Yayımlanma tarihi
				Otomatik olarak	istek üzerine	
1	Toplam gelir					
2	GSMH’ye katkı					
3	Gelirlerin dağılımı					
4	Gelirlerin büyüklüğüne göre STK’ların aralığı					
5	Gelirlere göre ilk 10 STK					
6	Toplam giderler					
7	Giderlerin Dağılımı					
8	İnsan kaynağı giderleri					
9	Sözleşmeli insan kaynağı giderleri (honoraria)					
10	KDV giderleri					
11	Vergi giderleri					
12	Toplam çalışan sayısı					
13	Çalışan sayısına göre ilk 10 STK					
14	Toplam istihdama katılım oranı (%) ⁸⁶					
15	Ortalama maaş (net/brüt)					
16	Toplam gönüllü sayısı					
17	Gönüllü çalışma saatleri					
18	Gönüllü çalışmanın değeri					
19	Kayıtlı ekonomik faaliyet					

85 Örn. İstatistik dairesi, sicil dairesi, Mahkeme, Bakanlık, Vergi dairesi

86 Bedelsiz çalışmayla birleştirilebilir (gönüllülüğün değeri)

Ek 2. İstatistik Verisi - Sivil Toplum Sektörünün Ekonomik Değeri - Nihai

No.	Ekonomik Performans Verileri	Ülke adı (verinin sunulduğu/edinildiği yıl)
1.	Toplam gelirler	
2.	Gelirlerin dağılımı	
3.	Toplam giderler	
4.	Giderlerin dağılımı	
5.	Vergi giderleri (KDV+gelir vergisi + kar)	
6.	Toplam çalışan sayısı	
7.	Toplam gönüllü sayısı	



B | T | D The Balkan Trust
for Democracy
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

Bu rapor Avrupa Birliği ve BTD’nin desteğiyle hazırlanmıştır. Raporu yer alan görüşler yazarlara aittir ve Avrupa Birliği ile BTD’nin görüşlerini yansıtmaz.



BALKAN
CIVIL
SOCIETY
DEVELOPMENT
NETWORK

IPA Balkan Sivil Toplum Müktesebatı, STK’ların Savunuculuk ve İzleme Kapasitelerinin Güçlendirilmesi.

Ilina Nesik, Proje Yöneticisi, Balkan Civil Society Development Network (BCSDN), Mitropolit Teodosij Gologanov 39/II-2 1000 Üsküp, Makedonya. Tel.: + 389 (0)2 614 42 11. E-posta: ins@balkanpsd.net; executiveoffice@balkanpsd.net. Web sitesi: www.balkanpsd.net

